

MIÉRT KELL AKADÁLYMENTESÍTENÜNK AZ
IFJÚSÁGI MUNKÁT?

ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS

A 'MOONWALK' PROJEKT BEN KÉSZÜLT KUTATÁSRÓL

MIÉRT KELL AKADÁLYMENTESÍTENÜNK AZ
IFJÚSÁGI MUNKÁT?

ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS

A 'MOONWALK' PROJEKT BEN KÉSZÜLT KUTATÁSRÓL

A kiadvány a "MOONWALK" projekt keretében készült, az Együttható Egyesület, az Association Uniamoci Onlus és az APCC Coimbra együttműködésében. A projektet az Európai Unió Erasmus+ programja támogatta. Szerződésszám: 2018-HU01-KA205-047650. A kiadvány tartalma nem feltétlenül tükrözi az Európai bizottság, az Európai Unió vagy a velük együttműködő szervezetek hivatalos álláspontját. Szerző:
Nagy Melinda

find out more: moonwalk.hu

1. Projekt bemutatása és céljai

1. 1. A projekt háttere

Projektünk és egyben kutatásunk fő kérdései:

Hogyan lehet hatékonyabban bevonni a fogyatékos fiatalokat a készségeik fejlesztési folyamatába? Hogyan lehetne a fiatalokat hatékonyan képességekkel felruházni? Mely területekre érdemes koncentrálni?

A nemzetközi programot három szervezet valósította meg együttműködésben.

Az **Együttható Egyesület** széleskörű tapasztalatokkal rendelkezik fogyatékos fiatalok bevonásában helyi és nemzetközi szinten is. A fogyatékos fiatalok inklúziója a mindennapi munka során az egyik legfontosabb horizontális cél:

Felhívni a figyelmet az Önálló Életvitel filozófiájára, és támogatni a fiatalokat abban, hogy egyre inkább önfenntartóvá és aktív állampolgárrá váljanak.

Az egyesület munkatársainak, önkénteseinek tapasztalata szerint kevés hangsúlyt fektetnek az ifjúsági szervezetek a fogyatékos fiatalokkal végzett munkára helyi szinten, ami - véleményük szerint - garantálja a legtöbb lehetőséget az értékes és állandó eredmények elérésére.

Az **Associazione Uniamoci Onlus** azért dolgozik mindennap, hogy megvalósuljon a fogyatékos fiatalok társadalmi beilleszkedése, és ennek a fő célnak az elérése érdekében megpróbálnak helyi és nemzetközi tevékenységeket szervezni egyaránt fogyatékos fiatalok és nem fogyatékos fiatalok bevonásával. Támogatják a fiatalokat abban, hogy aktív állampolgárokká váljanak, tudatában legyenek lehetőségeiknek, a nem-formális tanulási folyamatokban való részvételük révén. Szervezetük nagy tapasztalattal rendelkezik a vegyes ifjúsági csoportok motiválásában és támogatásában, a különféle ifjúsági kezdeményezések kidolgozásában a Youth in Action, és az Erasmus+ program keretében.

Az **Associação de Paralisia Cerebral de Coimbra-t** (APCC) 1975-ben hozták létre egy társadalmi szolidaritás magánintézményeként és nonprofit szervezetként a speciális szükségletekkel rendelkező emberek számára, hogy előmozdítsák a társadalmi beilleszkedésüket. Esetükben elsősorban agyi bénulás következtében fogyatékosvá vált emberek vannak a tevékenységük fókuszában. Céljuk, hogy rehabilitációs szolgáltatásokat tartsanak fenn, valamint a fogyatékosággal élő emberek integrációját és fejlődését elősegítsék. A rehabilitációs központjukon keresztül támogatják a súlyos fogyatékosággal élő és összetett szükségletekkel rendelkező embereket.

A partnerség közös munkája, a kutatás és fejlesztés, a szakirodalom, a szakterületen dolgozó szakértők ismereteinek összegyűjtésén és a fiatalok közvetlen megkeresésén alapszik, azért, hogy olyan szakmai alap keletkezzen, amelyből a kifejlesztett módszerek alkalmasak a fogyatékos fiatalok bevonására a helyi ifjúsági, közösségi programokba. A létrehozott szellemi kimenetek javítják a partnerek hatékonyságát, és multidiszciplináris ismereteket gyűjtenek más szervezetek számára is.

1.1.2 Problémafelvetés

Miért van szükség arra, hogy az ifjúsági munka nyisson a fogyatékossgal élő fiatalok felé?

Néhány válasz a szakirodalom alapján erre a felvett kérdésre:

1) A halmozottan fogyatékos fiatalok 44,1% passzív életet él.

Azokban a családokban, ahol gyakrabban részesítik előnyben a passzív tevékenységeket, bőven a létminimum alatt van az egy főre jutó jövedelem; ők azok, akik semmilyen külső segítséget nem kapnak. A vizsgált családok 41,4%-ban kicsivel jobb a helyzet, tehát nagyobb az aktivitás, ami annak köszönhető, hogy több segítséget kapnak a családjuktól, szomszédoktól és környezettől. A vizsgált családok 14,5%-ban, csak azért van valamilyen fajta aktivitás, mert a fiatalok fejlesztésben részesülnek, vagyis a családok többet költenek fejlesztésre (Petri & Verdes, 2009).

2) Az ifjúsági programok nem egyenlő mértékben hozzáférhetőek a fogyatékos fiatalok számára, és minél súlyosabban állapotról beszélünk, annál inkább kiszorulnak; ami már csak azért is elfogadhatatlan, mert a vonatkozó nemzetközi nyilatkozatok, jogszabályok és dokumentumok, mindenki számára egyenlő hozzáférést proponálnak. Beszélhetünk-e akkor itt valóban esélyegyenlőségről? (Petri & Verdes, 2009)

3) Fogyatékos emberekkel foglalkozó és/vagy érdekvédelmi szervezetek az ifjúsági szervezetek tevékenységében gyakran járatlanok, így az inklúzió kritériumainak sérülése gyakori.

Például 2008-ban az ÉFOÉSZ Fiatalok Lendületben Program keretében valósított meg egy programot:

„A mi véleményünk is számít” címmel, amelynek célja volt, hogy az egyébként is működő, érdekérvényesítés fejlődését csoportmunkával támogató programjukban résztvevő értelmi fogyatékos fiatalok döntéshozókkal kerüljenek kapcsolatba. A tanulmány szerzője a következőképpen fogalmaz róla: „*Társadalmi hatását tekintve kevésbé találunk a találkozózn túlmutató jegyeket.*” (Elek, 2011, o. 76). A szerző azt is leírja, hogy az FLP program célja, elvárásai nagyobbak, mint amekkora a nyitottság a politikában a fiatalok véleményére, illetve az egész FLP program láthatósága, a pályázatkezelő részvétele sem volt elégséges (Elek, 2011).

Mi azzal egészítenénk ki, hogy amire az 5.1-es program épült – önismeretet és érdekérvényesítést fejlesztő csoportok- szegregált jellegű az ÉFOÉSZ honlapja alapján; vagyis az érdekérvényesítésre való felkészülés szegregált csoportokban jön létre, miközben érdekeket érvényesíteni egy diverz társadalomban kell(ene). Tevékenységük természetesen kifejezetten szükséges, ahhoz, hogy ezt követően integráló környezetben is kipróbálhassák magukat.

Az ifjúsági munkát végző szervezetek más szakmai eszköztárral a sokszínű, inkluzív csoportok alakításából építkeznek.

4) Még mindig nem általános, hogy fogyatékos fiatalok és nem fogyatékos fiatalok spontán töltsenek együtt időt szabad idejükben. Ez mindenkinek, beleértve az egész társadalmat, veszteség (Berényi, Máder, Pillók, Ságvári, 2005).

Az ifjúsági szervezetek programjai arra építenek, hogy minél többféle háttérű fiatalot vonjanak be. Az Erasmus + programok ennek nemzetközi jellegét is megteremtették. Megfelelő szakértelemmel, véleményünk szerint, a fogyatékos fiatalok ugyan úgy bevonhatók ezekbe a programokba.

5) Az ifjúsági munka életre szólóan változtathatja meg egy fogyatékos fiatal jövőjét, azzal, hogy munkaerőpiacon is szükséges kompetenciák fejlődéséhez nem formális módszerekkel hozzá járul, vagy önkéntes munka lehetőséget biztosít.

A Joint report on social inclusion (2004) szerint a fogyatékos emberek társadalmi leszakadásának megakadályozása és a társadalmi integráció több szakpolitikai területet érint, amelyek közül csak egy az oktatás, képzés. Fontos volna a munkaerő-piachoz, a kulturális és szabadidős programokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása (*Joint report on social inclusion Social security & social integration, 2004*)

A fogyatékos emberek munkaerő-piaci reprezentációja alacsony, még akár kedvező törvényi feltételek mellett is. 2011-ben a népszámlálási adatok szerint a gazdaságilag aktív 20-59 év közötti fogyatékos személyek 7,5%-a (15.218 fő) volt munkanélküli, ugyan ebben a korosztályban 58,8% (116.388) fő inaktív kereső, tehát valamilyen állami ellátást kap. Ugyan ebben a korcsoportban 5,4% (10.884) fő eltartott, 5191 fő 20-29 év közötti, amiből 3302 tanul csak nappali tagozaton (KSH.hu, 2011).

Olaszországban a 70-es évek óta integrált az oktatás, amely azt jelenti, hogy csak kivételes esetben, súlyos, halmozott fogyatékoság esetén részesül valaki szegregált oktatásban (Saloviita & Consegna, 2019). Itt arra nem térünk, hogy az integrált oktatás milyen formákban valósul meg, azonban annak hatásait keresni fogjuk a kérdőíves vizsgálat összehasonlító elemzésében. Az olasz oktatási rendszerre a magas integráció ellenére jellemző, hogy a felsőoktatásba még mindig kevesebb fogyatékos személyt tud bevonni (Biggeri, Di Masi, & Bellacicco, 2020). Ugyanakkor friss statisztikák angol nyelven korlátozottan elérhetők. Az egész országban magas a munkanélküliség, a fiatalok munkanélkülisége különösen nagy probléma (Leonardi & Pica, 2015).

Portugáliában a tanulók iskolai integrációja viszonylag magas, jóval magasabb, mint Magyarországon, ugyanakkor a vizsgálatok szerint nagy az előítélet a fogyatékos személyekkel szemben, amely a foglalkoztatási adatokban nyilvánul meg leginkább. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság szerint Portugáliában a verseny szférában az összes foglalkoztatott 0,5%-a fogyatékos személy, míg a közszektorban a foglalkoztatottak 2,3%-a, ami elmarad a Portugál állam kijelölt céljaitól (European Social Network, 2018).

1. 2 A kutatás adatfelvétele

Ezen adatokból kiindulva vizsgálatunk a fogyatékossgal élő NEET fiatalokra irányult, akiket kontrollcsoportos összehasonlításban vizsgáltunk nem fogyatékos NEET fiatalokkal. A megismert különbségek alapján dolgoztunk ki fejlesztő tevékenységeket.

A vizsgálat részben kérdőíves adatfelvétellel, részben fókuszcsoportos interjúkkal valósult meg. Fogyatékossgal élő fiatalnak azt tekintettük – a nemzetenként eltérő definíciók és ebből következő összehasonlítási nehézség miatt - akik annak vallották magukat.

1.2.1 Kérdőíves vizsgálatok és a válaszadók demográfiai helyzetével kapcsolatos eredmények

Tervezett mintavétel módja:

Nem reprezentatív, hólabda, 18-30 év közötti fogyatékossgal élő, már nem iskolás, de nem is foglalkoztatott fiatalok, akik még szüleikkel éltek (40 fő) a vizsgálat időpontjában, és ugyan ebbe a korcsoportba tartozó nem fogyatékos fiatalok (40 fő), akik szintén a szüleikkel éltek a vizsgálat időpontjában.

A minta kialakításánál szempont volt, hogy amennyire lehetséges, csak egy attribútum – a fogyatékossg- mentén térjenek el a válaszadók, ezért a kérdezőbiztosok számára javasoltuk, hogy olyan környékeken történjen az adatfelvétel, amely lakosaira jellemző kedvezőtlen jövedelmi helyzet.

Tervezett minta: 240 fő - Országoként 40-40 fő, kérdezőbiztosokkal felvett kérdőív

Magyarországon, Budapesten, Olaszország esetében Palermo, Portugália esetében Coimbra városokban valósult volna meg a kérdőíves vizsgálat.

Eredmények

A kérdőívest kutatást végül Palermo és elővárosaiban, Budapesten és Pest megyében bonyolítottuk le. A magyar online vizsgálat esetében a mintából törlésre kerültek azok, akik nem Budapest és Pest megye lakóhelyet jelöltek meg.

Végül 159 fő töltötte ki a kérdőíveket, Magyarországon és Olaszországban. A válaszadók 18 és 40 év közötti személyek voltak (1-2 táblázat).

A válaszadó fogyatékos fiatalok különböző fogyatékossgai csoportokból kerültek ki. Magyarországon legjelentősebb számban hallássérült válaszadók töltötték ki a kérdőívet, Olaszországban pedig mozgáskorlátozott személyeket sikerült a kérdőívvel inkább megszólítani (1-2 ábra).

A NEET fiatalok száma a vizsgálatban 111 fő volt (46 magyar, 65 olasz válaszadó), akiknek 59% volt fogyatékossgal élő személy, önbevallásuk alapján (3-4. ábra). A fiatalok iskolai végzettségét összehasonlítva tapasztalhatjuk, hogy a magyar válaszadók között jóval kevesebb a diplomás, és általában alacsonyabb az iskolai végzettségük (5-6. ábra). A minta nagysága miatt arra nem látunk biztosan rá, hogy milyen hatása van az iskolai végzettség nagyságára annak, ha valaki gyógypedagógiai iskolában teljesítette az általános iskolai tanulmányait. A mintában szereplő kevés számú fiatal (6 fő), aki speciális oktatásban kezdte meg pályáját ugyan úgy el tudott jutni középiskolába, vagy diplomát adó képzésbe, mint azok, akik integrált oktatásban vettek részt elmondásuk szerint.

A magyar és az olasz mintában a fogyatékos válaszadók iskolai végzettsége korrelál az anyjuk legmagasabb iskolai végzettségével (3-4. táblázat). A nem fogyatékos fiatalok esetében ez csak

a magyar mintában jellemző, az olasz mintában nem. Az olasz mintában a diplomás fogyatékos fiatalok többségének az anyja is diplomás (39%), azonban jelentős azoknak a diplomás fogyatékos fiataloknak a száma, akik anyjának általános iskolai vagy alacsonyabb végzettsége van (24%). A nem fogyatékos NEET fiatalok 18%-a tudott annak ellenére diplomát szerezni, hogy anyjuknak legfeljebb szakmunkás végzettsége van. A magyar NEET mintában a diplomás fogyatékos fiatalok esetében a szülőknek minimum középfokú végzettsége van, de középfokú végzettségű szülők esetében a válaszadók is inkább középfokú végzettségűek. Nem fogyatékos NEET fiatalok esetében is hasonló jelenség figyelhető meg. Az alacsonyabb végzettségű csoportokban (befejezetlen általános iskola, általános iskola, szakmunkás) az anya is alacsonyabb, tehát hasonló végzettségű (61%- 11 fő esetében).

Ez alapján mintánkra megállapítható, hogy a szülő iskolai végzettsége erősen determinálja gyermeke iskolai végzettségét, de Olaszországban az oktatás sikerebben kompenzál. Ugyanakkor mivel NEET fiatalokról beszélünk, azt is elmondhatjuk, hogy a magasabb iskolai végzettség Olaszországban nem feltétlenül biztosít jobb munkaerőpiaci pozíciót a fiatalok számára. Ez az eredmény, tehát megerősíti a problémafelvetésben már tárgyalt szakirodalom állításait.

A munkanélküliség nem csak a NEET fiatalokat, hanem szüleiket is sújtja eltérő mértékben. Az olasz mintában azonban kirajzolódik, hogy a családok egy jelentős része egykeresős, vagyis a válaszadó NEET fiatalok 46%-a esetében csak az apjuk dolgozik (7-8-9. ábra). Ez az adat rámutat az olaszországi munkanélküliséggel kapcsolatos másik széleskörben ismert jelenségre, a nemek közötti foglalkoztatási és egyben jövedelmi különbségekre is (The Local Italy, 2021).

1.2.3 Fókuszcsoporthoz vizsgálatok

A fókuszcsoporthoz adatfelvételek mindhárom országban megvalósultak. Tervezett minta összesen 90 fő, 60 fiatal és 30 szakértő.

Alkalmanként 90 perc hosszúságúak voltak, országonként három fókuszcsoporthoz interjú felvétele történt meg. Két alkalommal fogyatékos fiatalok 18-30 év között, egy alkalommal különböző végzettségű fogyatékos fiatalokkal valamilyen formában kapcsolatba kerülő szakemberek gondolatait, véleményét vizsgáltuk. Kiválasztásuk minden partner esetében eltérően valósult meg.

A magyar vizsgálatába kizárólag az Együtttható Egyesületen kívüli szakemberek vettek részt, akiket nyílt felhívás útján kerestünk meg. Többféle szakterületről érkeztek, így átfogó képet mutat be, kérdéseket vet fel a fogyatékos emberekkel foglalkozó területek attitűdjéről és az ifjúsági munka lehetséges szerepéről fogyatékos személyekkel.

Az olasz partner saját munkatársai mellett a helyi közösségből vont be különböző szakértőket, tehát egy vegyes csoport alakult ki. Míg a portugál partner országos hálózat lévén az általa foglalkoztatott szakembereket vonta be a vizsgálatba.

A fókuszcsoporthoz vizsgálatokban összesen 65 fő vett részt. A vizsgálat strukturált kérdések mentén zajlott az összehasonlíthatóság érdekében, mégis a fordításokból adódó információvesztés miatt csak narratív összehasonlításra vállalkozunk az eredmények esetében.

1. 3 A megvalósult kutatás korlátai

A kutatást 2020 őszén bonyolítottuk le. Az adatfelvételt jelentősen megnehezítették a járványügyi intézkedésekkel kapcsolatos bizonytalanságok, illetve szabályok.

A magyar adatfelvételnél tapasztaltuk, hogy a fogyatékossgal élő válaszadók többsége nem szívesen vett részt, még a szabadtéren lebonyolított interjúban sem, így az eredetileg tervezett személyes környezetben történő lekérdezést kérdezőbiztosaink számos esetben nem tudták megvalósítani, ezért nem tudott érvényesülni az a kiválasztási szempont, hogy az interjúalanyok alacsonyabb jövedelmi helyzetű családokból kerüljenek ki kizárólag.

A kérdezőbiztosok kiválasztásánál szempont volt, hogy legyen végzettségük, élettapasztalatuk, saját érintettségük alapján kapcsolatuk fogyatékos és nem fogyatékos NEET fiatalokkal, ennek ellenére nem tudták elérni a megfelelő számú válaszadót.

További nehézség volt, hogy a szakértői hálóba módszerre épülő adatfelvételben, maguk a szakértők, tehát a fogyatékos embereket támogató szervezetek, nem voltak készségesek a célcsoport felkutatásában, többen a járványra hivatkozva utasították el a segítséget, számos esetben mondták azt, hogy nincsenek NEET fiatalok látóköriükben. Volt olyan szervezet, ahol az érintettek szülei döntöttek például el, hogy a már felnőtt fiatalok nem vehetnek részt az interjúban. Nyilván cselekvőképesség kizártsága esetén ez adott képviselői jog, azonban az elutasító szervezettel történt kommunikáció alapján megállapítottuk, hogy fel sem merült a szervezet részéről a fiatal válaszadókkal történő egyeztetés.

A járvány miatti nehézségek, és a nem támogató intézményi környezet miatt a kutatást menetközben online formában kellett megvalósítani, így a kérdőíveket önállóan segítség nélkül tudták kitölteni a válaszadók, akiket továbbra is intézményeken, illetve facebookon keresztül toboroztunk. Az eredményeket a magyar minta esetén ez mindenképpen torzítja.

Ebből adódóan a magyar minta esetében a kontrollcsoportok eredetileg tervezett képzése nem volt sikeres, és az elemzésben három csoport összehasonlítását végeztük el: *online minta, amelyben csak fogyatékos személyek voltak a válaszadók, offline fogyatékos személyek mélyek mintája, és offline nem fogyatékos személyek mintája*. Az összehasonlított mintákban minden válaszadó NEET volt.

A programban szereplő harmadik partner, Portugáliából pedig nem tudta vállalni az adatfelvétel teljesítését a járványügyi intézkedések miatt, így esetükben kizárólag a fókuszcsoportos vizsgálatok valósultak meg.

A vázolt korlátok miatt a magyar és olasz minta csak azon elemei kerülnek összehasonlításra, amelyekben a fentebb vastagon szedett hármas összehasonlítás nem okoz lényeges torzulást, mert nem térnek el általában a szakirodalom állításaitól.

Az olasz minta esetében a járvány hatásai a mintavételi időszakot elnyújtották hat hónapra, továbbá korlátozottan tudtak elérni nem fogyatékos NEET fiatalokat, ezért csak úgy, mint a magyar mintában, az eredetileg tervezetthez képest egy jóval kisebb NEET csoport alapján tudunk eredményeket felmutatni.

A kutatás eredmények minden nehézség ellenére nem térnek el más vizsgálatok eredményeitől, amelyekre hivatkozni is fogunk az összehasonlító bemutatásban, hogy javítsuk ezek által a kapott adatok érvényességét, megbízhatóságát.

A mintavételből adódó torzulások és mintavételi nehézségek miatt, csak az összehasonlításra érdemes adatok kerülnek itt bemutatásra, és a könnyebb értelmezhetőség kedvéért a magyar mintával kapcsolatos eredményeket összevont formában adjuk itt közre. Azonban ennek részletes eredményei, megállapításai a részletes magyar kutatási beszámolóban elérhetők.

1.4 Kutatási kérdések és az eredmények alapján megfogalmazható válaszok

A kutatásban a barátságban, baráti kapcsolatok alakulásának kiemelt jelentősége volt, ugyanis az az alapfeltevezésünk, hogy a baráti kapcsolatok alakulásán keresztül mérhető a családi háttér szerepe, az érdekérvényesítő képesség és tulajdonképpen a társadalmi részvétel is.

A NEET fiatalok mintájában a barátok számában nincs jelentősebb eltérés sem a magyar, sem az olasz mintában, sőt a fogyatékos és nem fogyatékos fiatalok között sem (10. ábra).

- Milyen hatást gyakorolnak a családi kapcsolatok a fiatalok érdekérvényesítő képességeire? Ezen belül a szülők autonómiatámogató vagy éppen korlátozó magatartása milyen hatást gyakorol az érdekérvényesítő képességekre?

A válaszadó fiatalok sem a magyar, sem az olasz mintában nem érzékelték azt, hogy szüleik viselkedése korlátozná autonómiájukat. Ugyanakkor a szülők viselkedésének mindkét mintában van érzékelhető hatása a korreláció számítások alapján. A kis elemszám és a válaszok diverzitása miatt ezek azonban inkább tendenciák. A magyar és az olasz mintában is az anya viselkedésének van láthatóbb szerepe a fiatal barátságaiban megnyilvánuló autonómia törekvéseire. A két mintában eltérés van abban, hogy milyen módon. Amíg magyar NEET mintában fogyatékoságtól függetlenül van jelentősége annak, hogy a gyermek –tehát a válaszadó gyermekkorában- mennyire érzékelték úgy, hogy választási lehetőséget kap, addig az olasz NEET fogyatékos mintában nincs, csak a nem fogyatékos válaszadók esetében.

Azokban az esetekben, ahol a válaszadók úgy gondolták, hogy több választási lehetőséget kaptak anyjuktól, barátságaikban is magasabb az autonómia indexük, tehát inkább hoznak a kapcsolatban önálló döntéseket (11-12. ábra). Az olasz NEET fogyatékos fiatalok esetében nincs kapcsolat a barátságbeli autonómia és választási lehetőség között. Viszont kapcsolatot lehet felfedezni az anyjuktól kapott magyarázat (szociális helyzetekben való megfelelő viselkedés) és az autonómia index között (12., 14. ábra) *A szabályok, szokások magyarázata és az autonómia index között mindkét mintában és minden alcsoportban eltérő mértékben tapasztalható kapcsolat (13-14. ábra).*

A büntetéssel való fenyegetés a barátságbeli autonómia index között negatív kapcsolatot lehet felfedezni, vagyis minél jellemzőbbnek találta egy fiatal az anyjára a fenyegető magatartást, annál alacsonyabb volt a RAI indexe. A magyar mintában lévő nem fogyatékos NEET fiatalok RAI indexe és az anya fenyegető viselkedése között nincs összefüggés (15-16. ábra).

A mintákban a gyenge erősségű korreláció számítások arra utalnak, hogy lehet összefüggés az anyjuk viselkedése és az érdekérvényesítő képesség között. A Motivációs Profil Teszt által mért motivációk megerősíteni látszanak ezt. A magyar mintában például a segítségnyújtás és az anya büntudatkeltő magatartása között van összefüggés, az olasz mintában pedig a jobb

teljesítményre való ösztönzés és a hatalomra való igény között van kapcsolat (17-18. ábra). Ez utóbbit, főként a fogyatékos fiataloknál; minél erősebb az ösztönzés a teljesítményre annál erősebb az igény a vezetői szerep betöltésére. Ugyanakkor nem mondható el, hogy a két mintában azonos változók között lenne a korreláció.

A hatalom, mint motiváció a profilban a következő állításokat foglalja magába:

- Szeretek egy csoport élén a csoportért tevékenykedni.
- Gyakran igyekszem azon, hogy egy csoport vezetője legyek.
- Keményen tudok dolgozni azért, hogy felfigyeljenek rám a többiek.
- Azt akarom, hogy fontosnak érezhessem magam mások szemében.

Ez a terület mindkét mintában alacsony értékeket kapott, más motivátorokhoz viszonyítva, tehát kijelenthető *a vezető szerep nem bír motiváló tényezőként*. A magyar mintában erősebb azoknak a NEET fiataloknak a „hatalom vágya”, akiknek alacsonyabb az iskolai végzettsége, az olasz NEET mintában pedig, pedig a fogyatékos személyek almintáját inkább motiválná a vezetés, mint a nem fogyatékos NEET fiatalokat (19-21. ábra).

Az autonómia index kapcsán érdemes még néhány információt megosztani, amelyek jellemzőek a mintában:

- mindkét mintában eltérés tapasztalható a fogyatékos és nem fogyatékos fiatalok között; a magyar nem fogyatékos NEET fiatalok esetében gyakoribbak az alacsonyabb értékek, míg az olasz mintában ennek fordítottja tapasztalható (22-23. ábra),
- a magyar mintában erős pozitív korreláció tapasztalható a válaszadó iskolai végzettsége és a RAI index között; a nem fogyatékos NEET almintában, az anya iskolai végzettségének van kapcsolata az autonómia indexszel, tehát minél magasabb a válaszadó anyjának iskolai végzettség annál magasabb a válaszadó autonómia indexe (5-6. táblázat), az olasz mintában a fiatal válaszadók iskolai végzettség hatását ilyen módon nem lehet mérni, mivel a válaszadók jellemzően magas iskolai végzettségűek,
- az autonómia index és annak egyes elemei között erős korreláció tapasztalható, azonban mindkét mintában eltérő módon; az olasz fiatalok esetében a külső szabályozók és RAI index között tapasztalható pozitív kapcsolat, tehát azoknak a fiataloknak alacsonyabb az autonómia indexe, akik barátáságbeli viselkedésüket inkább külső elvárásoknak (jutalmak, szabályok) feleltetik meg (24. ábra). A magyar fiataloknál az identifikált szabályozók esetében van összefüggés; azoknak a fiataloknak magasabb az autonómiája, akiknél a külső szabályok belsővé váltak, tehát egy kialakított saját értékrend alapján hozzák meg döntéseiket (25. ábra),

- Ha a fogyatékos fiataloknak gyengébb az érdekérvényesítő képessége, mely területek szorulnak támogatásra?

A profil alapján – a magyar és olasz mintában- három olyan terület van, amely az érdekérvényesítés befolyásolja:

- a törődés, tehát a segítségnyújtás másoknak, mint motiváció;
- a vezetés és az arra való vágy, amely ebben az esetben a hatalom szóval jelzett;
- a versengés,
- az együttműködés, amelyet a motivációs profil társas függésként jelöl, pl. ilyen állításokkal: „A barátaimmal végzett közös munka növeli a teljesítményemet”.

A profil alapján a válaszadó fiatalok esetében a vezetés és a versengés az két terület, amelyben támogatást igényelnének, tehát az asszertív viselkedési formák támogatását lehet célként megfogalmazni (21. ábra).

Erre utalnak a fogyatékossgal élő válaszadóknál gyakrabban megjelenő elkerülő konfliktuskezelési magatartásformák (26, 28. ábra), a gyakoribb segítségkérés a konfliktuskezelés során (27. ábra), a gyakrabban jelenlevő iskolai zaklatásban való áldozattá válás, ami inkább a magyar mintában szembetűnő jelenség (29. ábra).

A fókuszcsoporthoz vizsgálatok alapján kitűnik, hogy a válaszadók egyrészt elégedetlenek a fogyatékos emberek érdekérvényesítő képességével, tehát a csoportos érdekérvényesítési formákkal, úgy vélik, hogy emiatt szükséges az, hogy mindenki egyénileg lépjen fel az érdekei védelmében. A szakértők közül többen úgy vélik, hogy problematikus az, hogy a fogyatékos emberek nem fejezik ki, vagy nem megfelelően fejezik ki a szükségleteiket, ezért munkavállalásnál hátrányos helyzetbe kerülnek. Ennél valójában sokkal komplexebb problémáról van szó, *amely az összes fókuszcsoporthoz megjelenik attól függetlenül, hogy mely országban vették fel őket:*

A fogyatékos fiatalok véleménye saját érdekérvényesítő képességükről változó, a vizsgálatból úgy tűnik, hogy ha a személyiség felől közelítjük meg a kérdést, akkor a kognitív akadályok, a nem egyértelmű szociális helyzetek okozzák a legnagyobb problémát. Azonban lényegesen több az olyan jellegű hozzászólás a fogyatékos fiatalok és a szakértők részéről is, amely a társadalom működéséből eredezteteti az érdekérvényesítés nehézségeit.

Ezek közé sorolhatjuk a következőket:

- informálatlanság, tudatlanság: Az emberek gyakran úgy akarnak segítséget nyújtani a fogyatékos személynek, hogy nem veszik figyelembe annak szükségleteit; fel sem merül, hogy meg kellene kérdezni őket, ebből következően az egyenlő félként való kezelés, az **egyenrangúság** kezdetektől hiányzik.
- közöny: Az emberek gyakran képesek érzékelni a fogyatékos személy szükségleteit vagy konkrét jelzést is kapnak arról, azonban nem gondolják úgy, hogy dolguk van ezzel, nem tartják szem előtt ezeket a szükségleteket. Ahogy az egyik résztvevő mondja – **„nem vagyunk a köztudatban”**. Ez megint csak az **egyenrangúság** hiányát mutatja.
- sajnálat: Az emberek gyakran a fogyatékos állapotot rosszul mérik fel, ezért szükségtelen helyzetekben, szükségtelen módon kínálnak segítséget, ami megint csak az **egyenrangú félként való kezelés** hiányát feltételezi.
- akadálymentesség hiánya: Napjainkban gyakran nem csak arról van szó, hogy egy épület, eszköz akadálymentes-e, hanem gyakran arról, hogy hozzáférhető-e. Az intézmények „kipipálják” a törvényi feltételeket, azonban nem foglalkoznak azzal, hogy a hétköznapi életben azok használatát mennyire teszik lehetővé, elérhetővé; ez szintén az **egyenrangúság** hiányára hívja fel a figyelmet.
- gazdasági, anyagi szempontok erősebb érvényesülése a szolidaritással szemben: Ha a foglalkoztató járulékos költségei magasabbak fogyatékos személy esetén, akkor nem fogja felvenni a fogyatékos személyt. Ha az állam nem biztosít anyagi támogatásokat segédeszközökhöz, akadálymentesítésre, amelyben szemléletformálás is benne van, akkor a fogyatékos emberek kiszorultak az oktatásból, és a munkaerőpiacról is. Mivel az állam számára

nem magától értetődő a fogyatékos emberek szükségleteinek megfelelő támogatása, ezért ismételten az **egyenrangúság** hiányáról beszélünk. Az akadálymentes környezet, parkoló helyek biztosítása, a segédeszközök támogatása, az előítéletes gondolkodás felszámolása nem luxus, hanem feltétele az egyenlő részvételnek.

Az előítéletek ellen a jelenléttel, az egyenrangú, természetes módon történő részvétellel lehet a leginkább tenni a válaszadók szerint.

Az olasz fókuszcsoporthoz tartozó vizsgálatokban megjelenik, még a széles körű, nagy múltra visszatekintő oktatási integráció ellenére is, hogy a törvényi feltételek biztosítása nem elegendő az egyenlő hozzáféréshez, amíg a társadalom szemlélete nem változik. Az olasz fiatalok is egyetértenek abban, hogy a munkavállalási nehézségeik a nagyobb állami felelősségvállalás hiányából is adódnak, mivel a gazdasági berendezkedés nem kedvez a szolidaritásnak. Itt nem áll módunkban részletezni, hogy melyek ezek, mindenesetre a magas ifjúsági munkanélküliség magas nyugdíjkorhatárral párosul (67 év)(„European Commission - Employment , Social Affairs & Inclusion, 2019).

A portugál fókuszcsoporthoz tartozó vizsgálatokban is erőteljesen megjelenik, hogy a társadalom kirekesztő a fogyatékos emberekkel szemben; a válaszadó fogyatékos emberek és a szakértők is úgy gondolták, hogy a fogyatékos emberek Portugáliában azt érzik, hogy nem képezik részét a társadalomnak, sőt még a jogaik gyakorlására sem érzik magukat érdemesnek. Ezért az emberek informálásában, tudatosabb hozzáállásában a fogyatékos embereknek aktívan kellene szerepet vállalniuk. A fókuszcsoporthoz tartozó résztvevői egyértelműen kinyilvánítják az egyenrangú félként való kezelés hiányát, sőt még az érdekérvényesítés kezdeményezése esetén is megszokták, hogy mások tesznek értük helyettük. Úgy vélik, hogy nincsenek arra szocializálva, oktatva, hogy kiálljanak magukért.

A magyar és a portugál fókuszcsoporthoz tartozó vizsgálatokban felszínre kerül az, hogy *a fogyatékos embernek elsőként a családjával szemben kell érdekeit érvényesíteni*, mert anélkül, nem lehetséges az önállósodás, önálló életvitel.

- Milyen hatással van az érdekérvényesítő képességeket befolyásoló motivációk alakulása a baráti kapcsolatok alakulására, és ezzel közvetve a közösségben való részvételre?

Mind a magyar, mind az olasz mintában a fogyatékos fiatalok esetében negatív korreláció van a versengés és a RAI index (autonómia index a barátságban) között, tehát minél erősebb motivátor valakinél a versengés, annál alacsonyabb az autonómia indexe (7-8. táblázat). A versengés az olasz fiataloknál a belső motivációkkal negatívan korrelál, tehát minél inkább jelent motivációt a versengés, annál kevésbé tartja fenn belső késztetések miatt az adott baráti kapcsolatát a válaszadó (9. táblázat); a 30. ábra mutatja azt, hogy nem tömeges jelenségről van szó, éppen ellenkezőleg, mivel a magyar mintában nincs korreláció, sőt inkább az a tendencia figyelhető meg, hogy erős versengési motiváció, nagyobb belső motivációval jár együtt a barátság fenntartásával.

A nem fogyatékos NEET almintában ennek nincs, vagy kisebb a jelentősége.

A versengés, vezetés, törődés, társas függés és a barátok száma között nincs összefüggés a mintákban.

Így a részvétel esetén arra tudunk hagyatkozni, amit a fókuszcsoporthoz tartozó résztvevői elmondanak, mely *szerint akadálymentes, egyenlő hozzáférést biztosító környezetben, természetes módon*

megvalósuló találkozások befolyásolnák a részvételt, tehát elsősorban ezek hiányának lehet negatív hatása.

Fontos megjegyeznünk, hogy az akadálymentes környezet nem csak a kerekesszékes, mozgáskorlátozott emberek számára akadálymentes környezetet jelent; minden fogyatékos embernek szempont, hogy a környezet a szükségleteinek megfelelően legyen kialakítva. Autista emberek esetében fontos lehet az egyéni szükségletekhez igazított vizuális megsegítés és megfelelően strukturált, átlátható környezet; értelmi fogyatékos emberek esetében a könnyen érthető kommunikáció alkalmazása, stb.

- Vajon a nagyobb fokú oktatási integráció hozzájárul-e fogyatékos fiatalok autonómiájának növekedéséhez?

Az olasz minta esetében megállapítható, hogy a barátságbeli autonómia indexre nincs hatással az, hogy a válaszadók mindegyike (N=65) integrált oktatásban vett részt, nincs befolyással sem saját, sem szüleik iskolai végzettsége. Az olasz minta NEET fiataljai döntően diplomások.

A magyar NEET mintában 6 fő gondolta úgy, hogy minden osztálytársa fogyatékossgal élő személy volt, tehát gyógypedagógiai iskolába jártak; esetükben megállapítható, hogy az autonómia index változóan alakul, lehet magas és alacsony is.

A magyar mintában döntően az iskolai végzettség és autonómia index között van korrelációs kapcsolat, ahogy azt korábban jeleztük. Nem fogyatékos NEET fiatalok esetén az anya iskolai végzettsége és az autonómia index alakulása között van összefüggés.

Mindkét mintában alacsonyabb az autonómia indexe a pszichoszociális fogyatékossgal érintett fiataloknak, és az értelmi fogyatékossgal élő fiataloknak, azonban nem vettek a vizsgálatban elég nagy számban részt ahhoz, hogy ebből általánosítani lehessen.

A jelenség okára a vizsgálatunkból nem tudunk pontosan következtetni, tehát nem lehet azt kijelenteni, hogy az állapot determinálja az autonómiát.

A fogyatékossgal összetett jelenség, több mint maga az állapot; ahogy fentebb látszik a kapcsolatokban, társadalomban megélt egyenrangúság hiánya sérti az autonóm döntéshozatalt, amelynek lenyomata megjelenhet a közvetlen baráti kapcsolatokban.

Ez alapján kijelenthető a mintánkra nézve, hogy az oktatás formája valószínűleg nem befolyásolja jelentősen az autonóm döntéshozatalt, a fogyatékossgal járó különböző akadályok és az alacsony iskolai végzettség viszont igen.

1.5. Összefoglalás

A vizsgálat alapján megállapíthatjuk, hogy habár a fiatalok nem érzékelték, hogy szüleik autonómia törekvéseiket korlátozzák, az olasz mintában az autonómia index és a külső szabályozók között erős kapcsolat van. A megfelelési vágy, kézzelfogható jutalmak, szabályok erősen befolyásolják őket, minél magasabb a külső szabályozók hatása a cselekedetekre annál alacsonyabb az autonómia index. A 31. ábra mutatja az Önmeghatározás elmélet alapján az egyes szabályozók szerepét a motivációk alakulásában.

Ezek a fiatalok vélhetően barátságaik egy részét azért tartják fenn, mert nem akarnak csalódást okozni, ami az asszertív önérdékvényesítés hiányára utal.

A konfliktuskezelési szokások, a konfliktusok során a nagyobb arányú segítségkérés másoktól, a vezető szerep betöltésére való alacsony motiváció, a gyakrabban előforduló áldozattá válás, mindkét mintára jellemző és abba az irányba mutatnak, hogy az *asszertivitás erősítése* lehet a célja egy fejlesztő munkának.

Az önértékelést valószínűleg negatívan befolyásolja a társadalmi részvétel során megélt egyenlőtlenség élménye is, ami alaptapasztalat, függetlenül attól, hogy az oktatási integrációnak milyen a mértéke az adott országban. A hétköznapi tapasztalt tudatlan és tiszteletlen hozzáállás a nem fogyatékos emberek részéről megnehezíti a társadalmi részvételt, amely kicsúcsosodik a munkavállalási nehézségekben. A fogyatékos fiatalok munkanélküliségét úgy tűnik, hogy a magasabb végzettség sem feltétlenül tudja kompenzálni, a fókuszcsoporthoz tartozók szerint a társadalom diszkrimináló, elutasító magatartásának következménye a fogyatékos emberek munkanélkülisége.

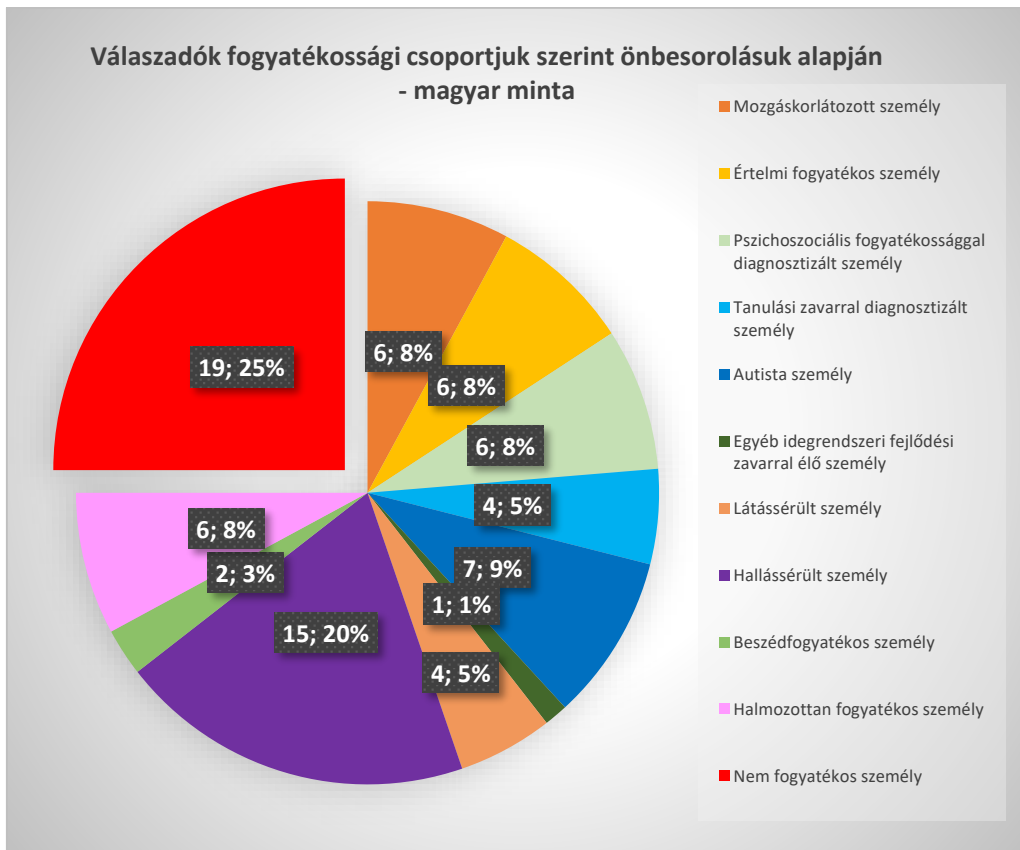
1.6 Táblázatok, ábrák jegyzéke

1. táblázat Válaszadók életkor és tanulmányi státusz szerint, magyar minta

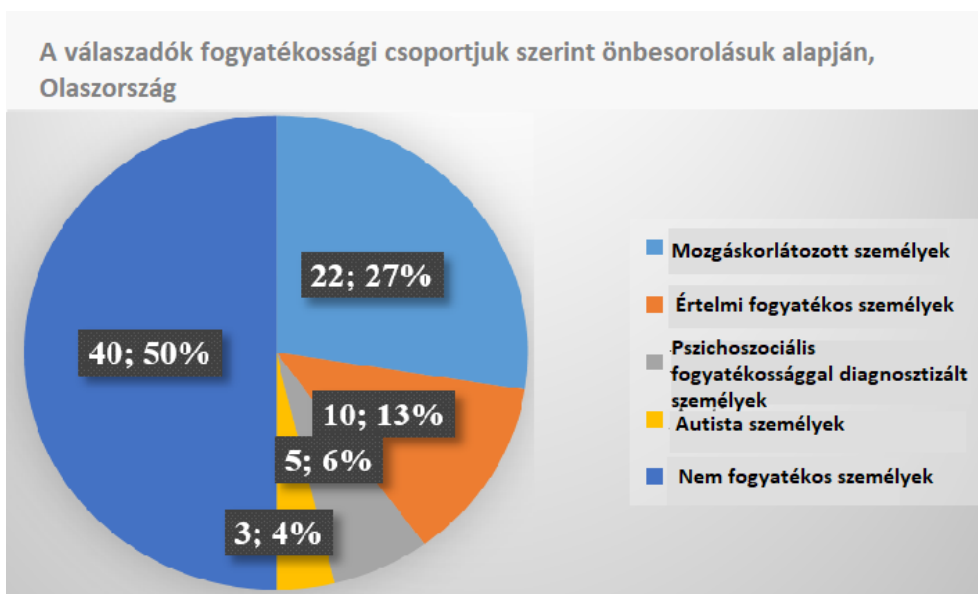
Magyar válaszadók életkor és aktuális tanulmányi státuszuk szerint						
		Életkor				Total
		18-19	20-24	25-30	31-40	
Jelenleg beiratkozott tanuló-e oktatási intézményben?	Igen	0	8	3	0	11
	Nem	6	26	30	6	68
Total		6	34	33	6	79

2. táblázat Válaszadók életkor és tanulmányi státusz szerint, olasz minta

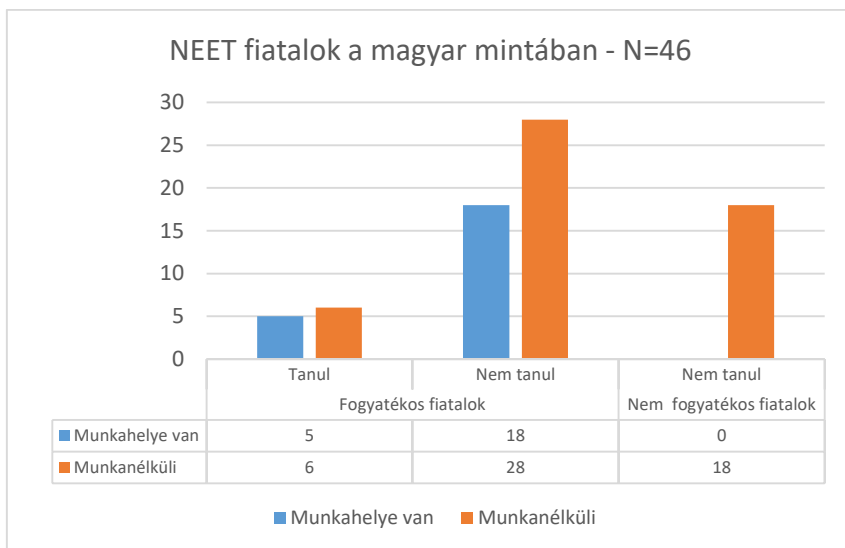
Olasz válaszadók életkor és aktuális tanulmányi státuszuk szerint						
		Életkor			Total	
		18-19	20-24	25-30		
Jelenleg beiratkozott tanuló-e oktatási intézményben?	Igen	4	6	5	15	
	Nem	2	22	41	65	
Total		6	28	46	80	

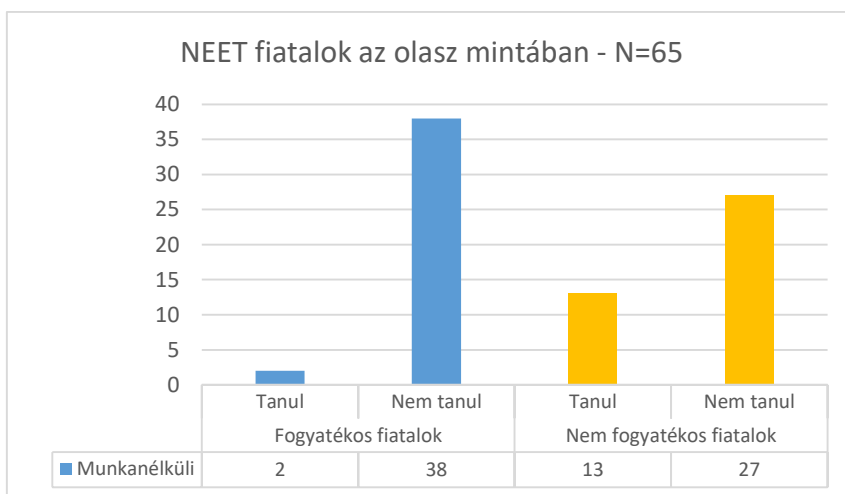
1. ábra Magyar válaszadók fogyatékosági csoportjuk szerint önbesorolásuk alapján

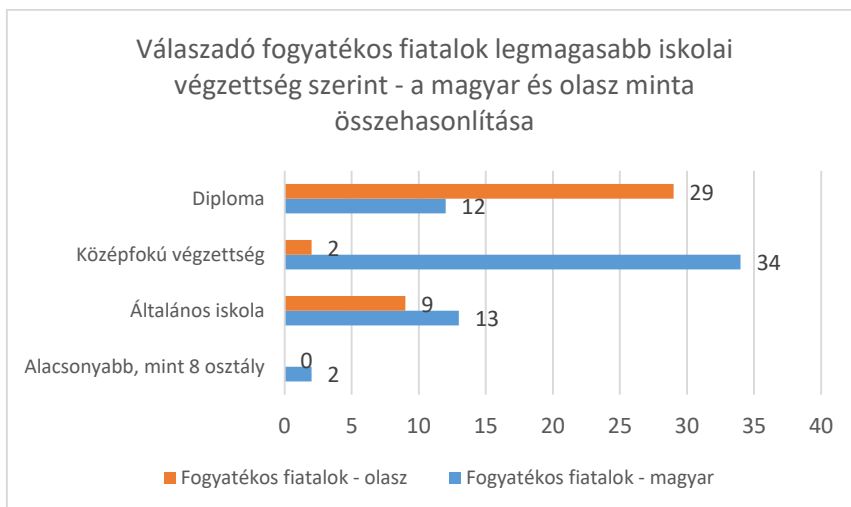
2. ábra Olasz válaszadók fogyatékosági csoportjuk szerint önbesorolásuk alapján

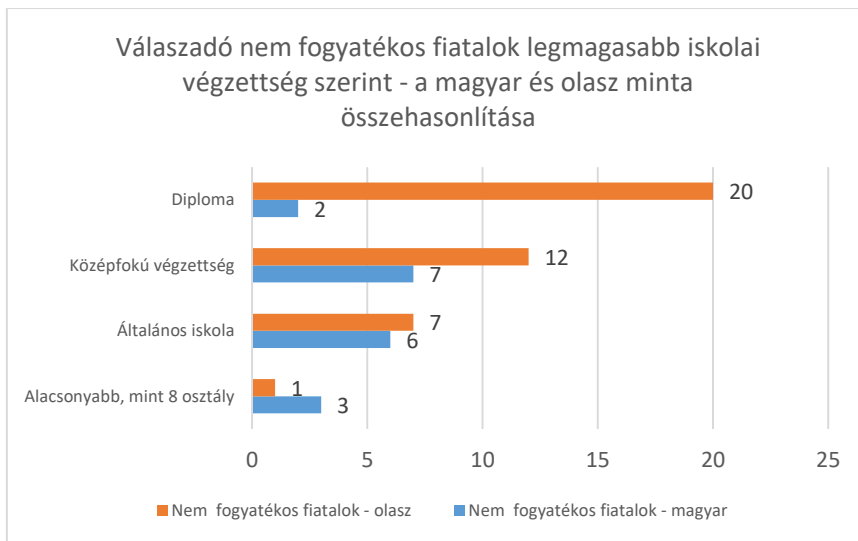
3. ábra Magyar NEET válaszadók megoszlása állapotuk szerint

4. ábra Olasz NEET válaszadók megoszlása állapotuk szerint

5. ábra Magyar és olasz NEET fogyatékos fiatalok összehasonlítása legmagasabb iskolai végzettségük alapján

6. ábra Magyar és olasz nem fogyatékos NEET fiatalok iskolai végzettségének összehasonlítása

3. táblázat Korreláció a magyar NEET fogyatékos fiatalok és anyjuk legmagasabb iskolai végzettsége között

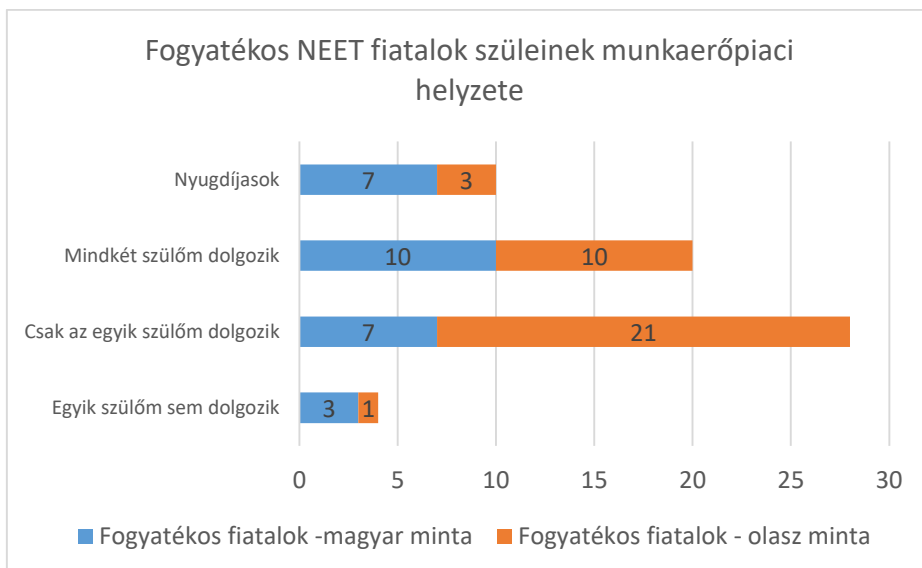
		Válaszó legmagasabb iskolai végzettsége	Válaszó anyjának legmagasabb iskolai végzettsége
Spearman's rho	Válaszó legmagasabb iskolai végzettsége	Correlation Coefficient	1,000
		Sig. (2-tailed)	.005
		N	28
	Válaszó anyjának legmagasabb iskolai végzettsége	Correlation Coefficient	,522**
		Sig. (2-tailed)	1,000
		N	27

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

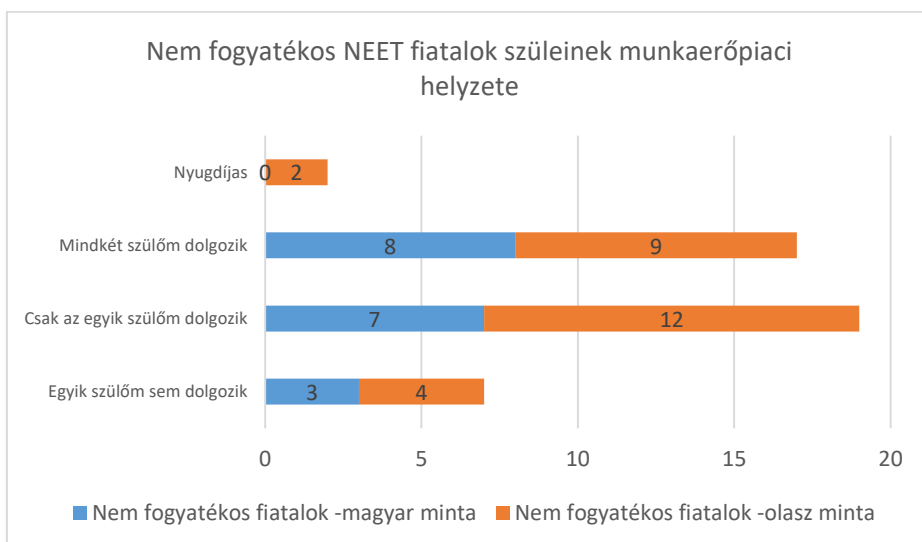
4. táblázat Korreláció az olasz NEET fogyatékos fiatalok és anyjuk legmagasabb iskolai végzettsége között

		Válaszó legmagasabb iskolai végzettsége	Válaszó anyjának legmagasabb iskolai végzettsége
Spearman's rho	Válaszó legmagasabb iskolai végzettsége	Correlation Coefficient	1,000
		Sig. (2-tailed)	.005
		N	38
	Válaszó anyjának legmagasabb iskolai végzettsége	Correlation Coefficient	,443**
		Sig. (2-tailed)	1,000
		N	38

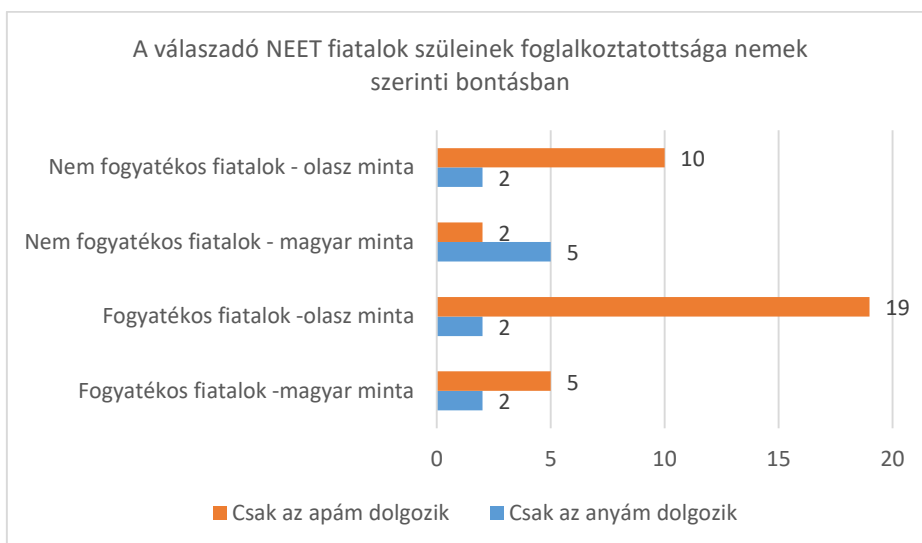
** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

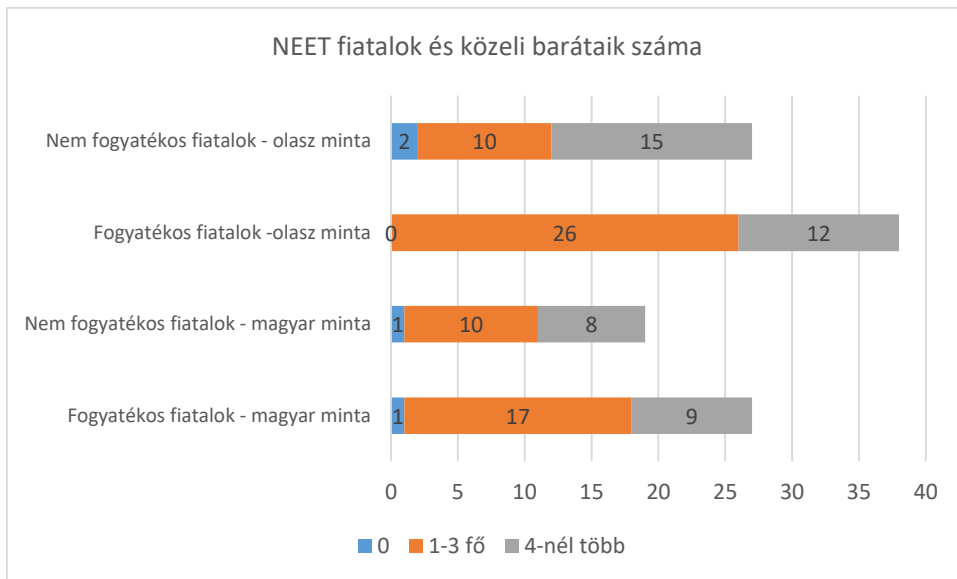
7. ábra NEET fogyatékos fiatalok szüleinek foglalkoztatottsága

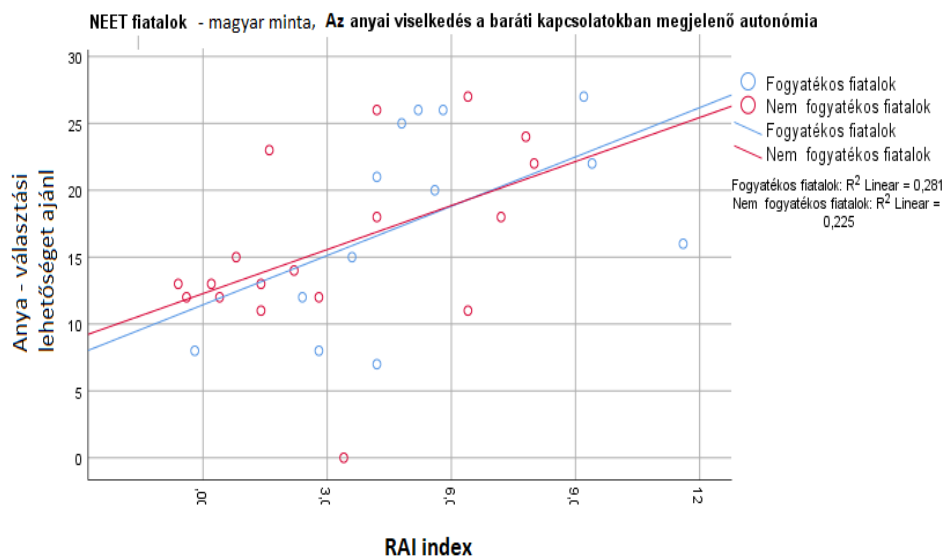
8. ábra NEET nem fogyatékos fiatalok szüleinek foglalkoztatottsága

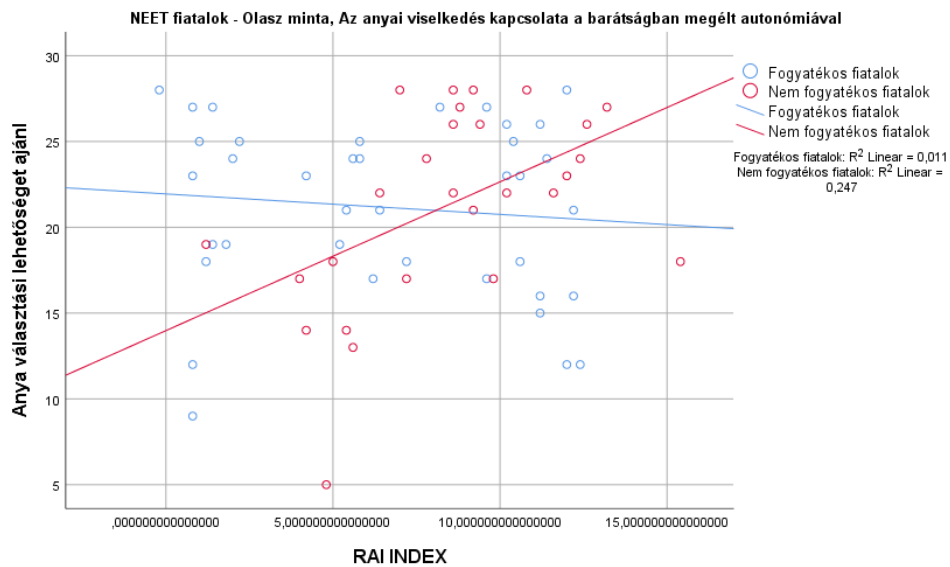
9. ábra NEET fiatalok szüleinek foglalkoztatottsága nemek szerint a magyar és az olasz mintában

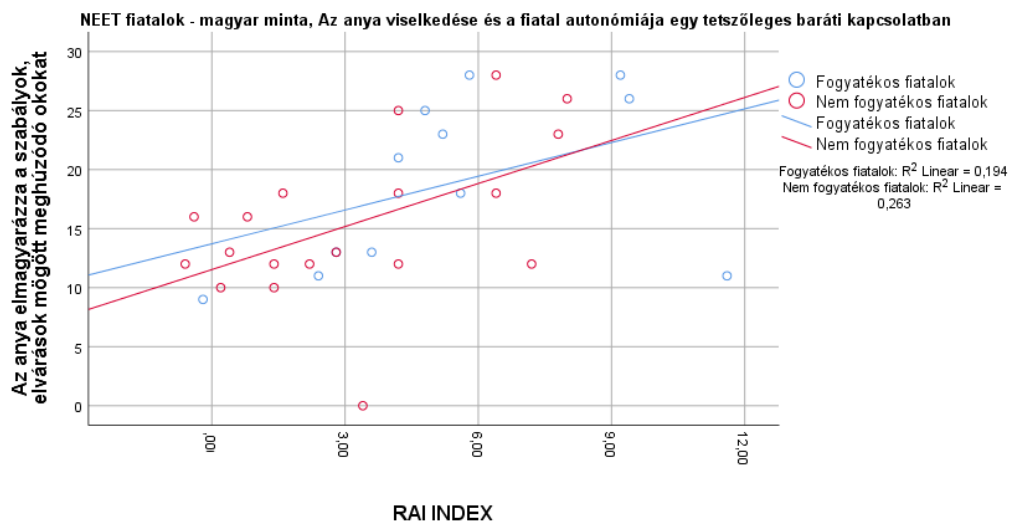
10. ábra NEET fiatalok összehasonlítása a barátaik száma mentén

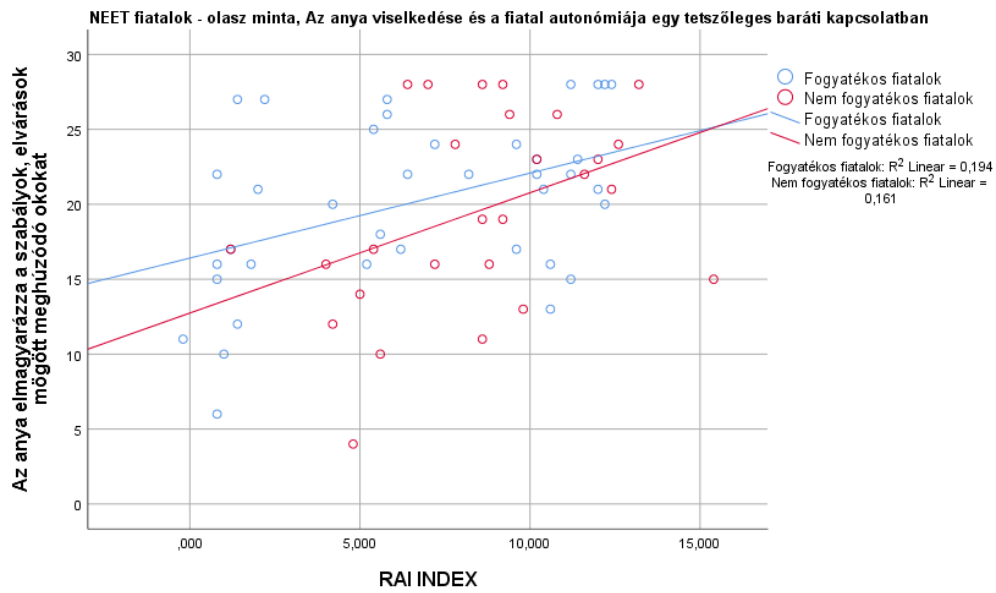
11. ábra A választási lehetőségek hatása az autonómia alakulására - NEET magyar minta

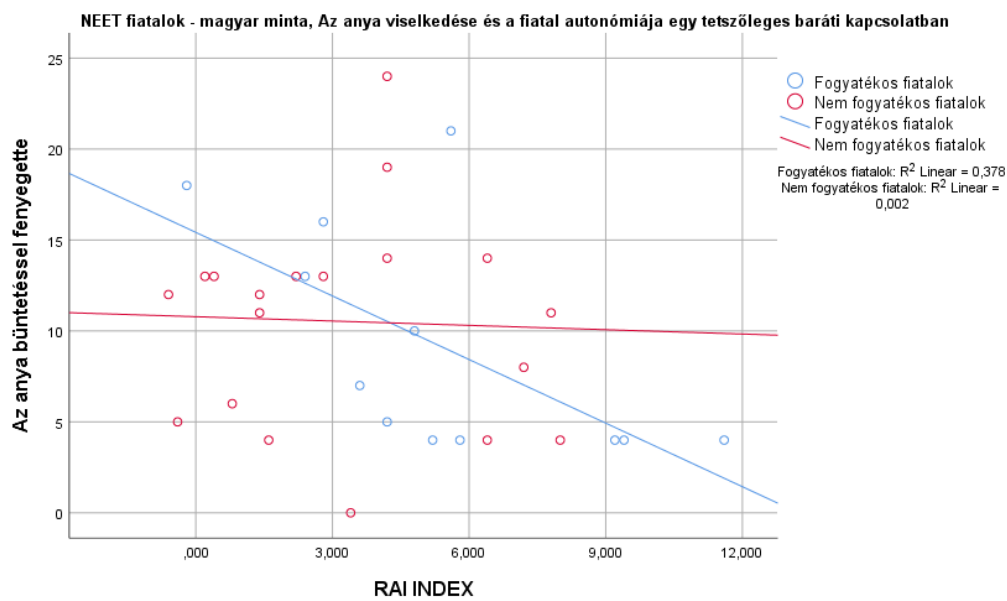
12. ábra Választási lehetőségek hatása az autonómiára, NEET olasz minta

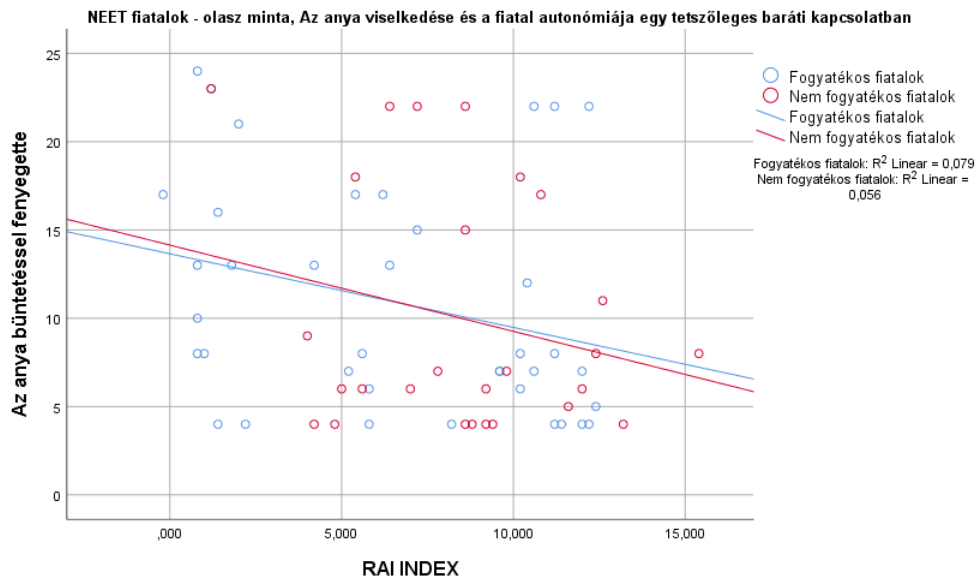
13. ábra Anyai magyarázat és az autonómia közötti kapcsolat, NEET magyar minta

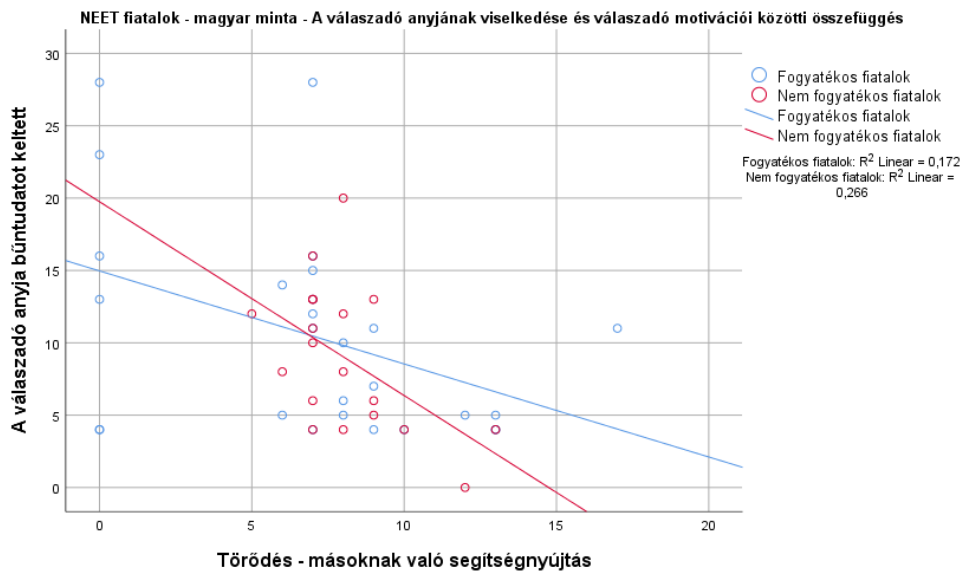
14. ábra Anyai magyarázat és az autonómia közötti kapcsolat, NEET olasz minta

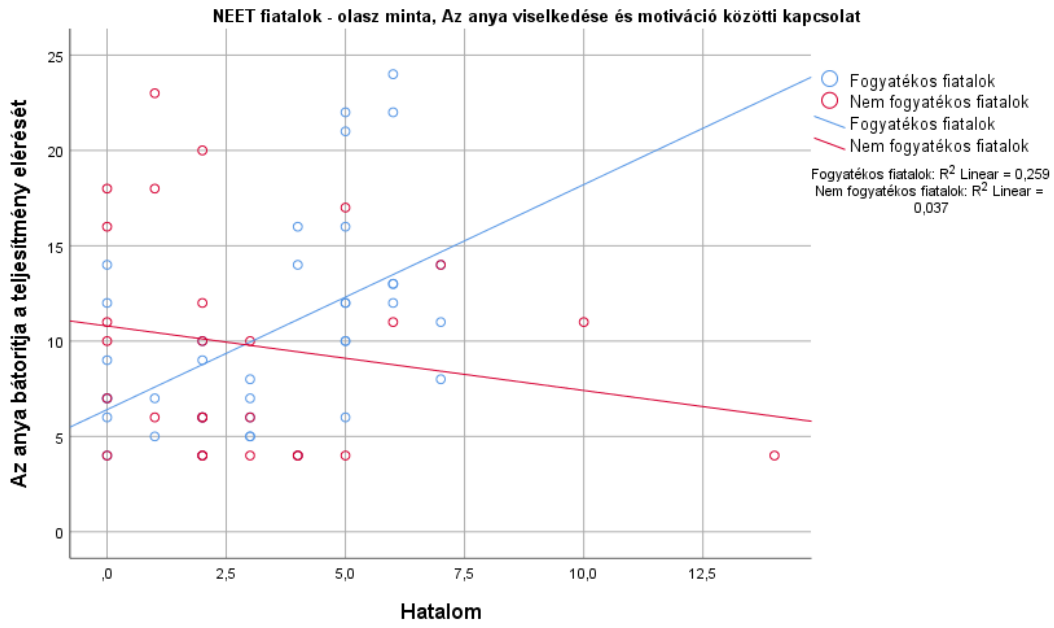
15. ábra Büntetéssel való fenyegetés és autonómia, NEET magyar minta

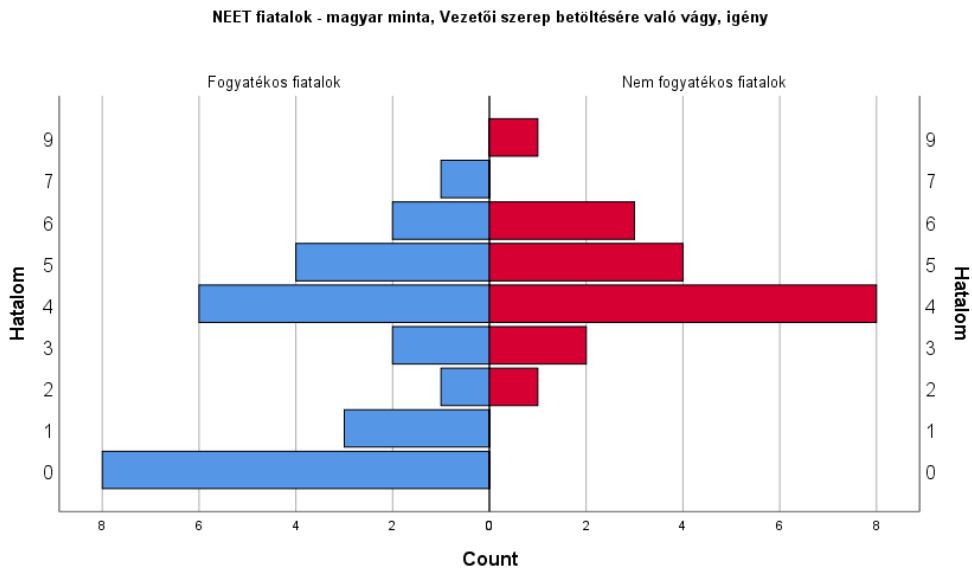
16. ábra Büntetéssel való fenyegetés és autonómia, NEET olasz minta

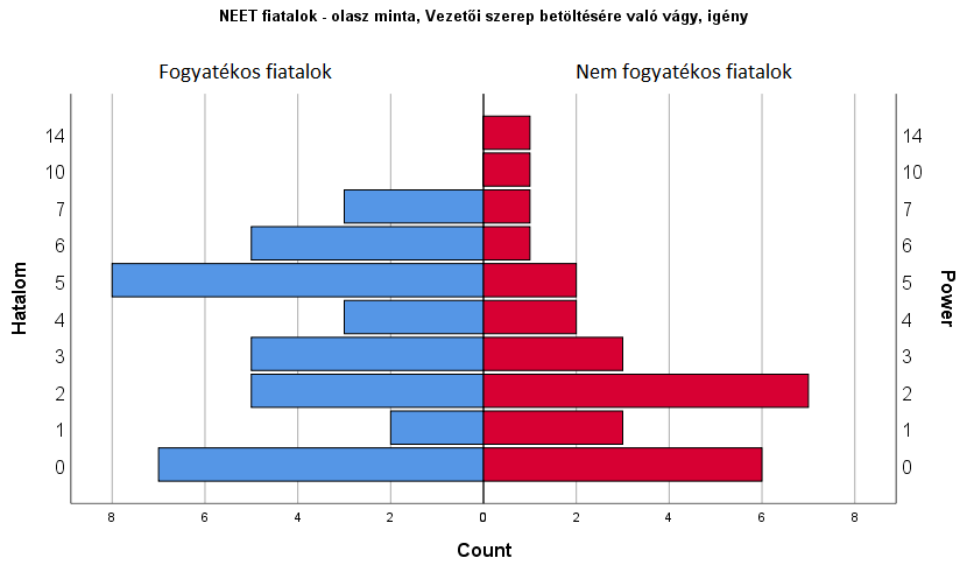
17. ábra Az anya büntudatkeltő magatartása és törődés motiváció közötti kapcsolat – Magyar minta

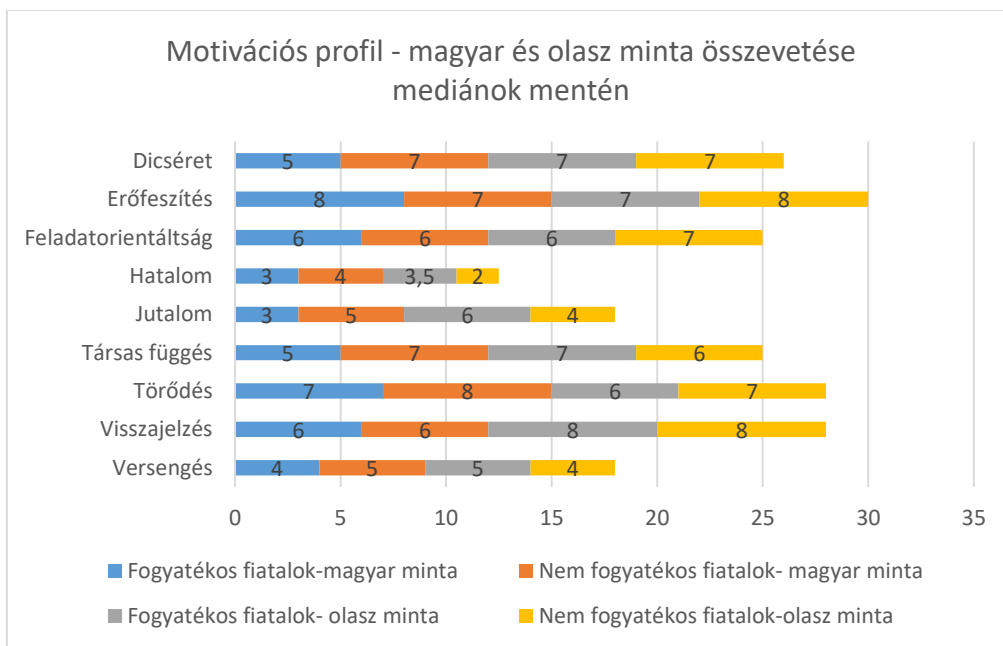
18. ábra Teljesítmény elérésének bátorítása a válaszadó anyja részéről és a hatalom közötti kapcsolat - Olasz minta

19. ábra NEET fiatalok hatalmi motivációk szerint a magyar mintában

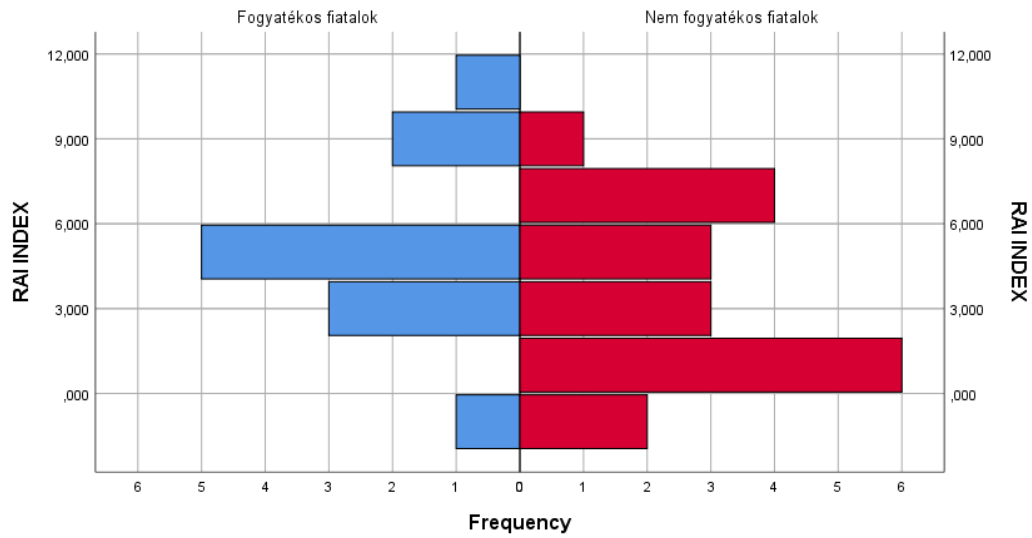

20. ábra NEET fiatalok hatalmi motivációk szerint az olasz mintában

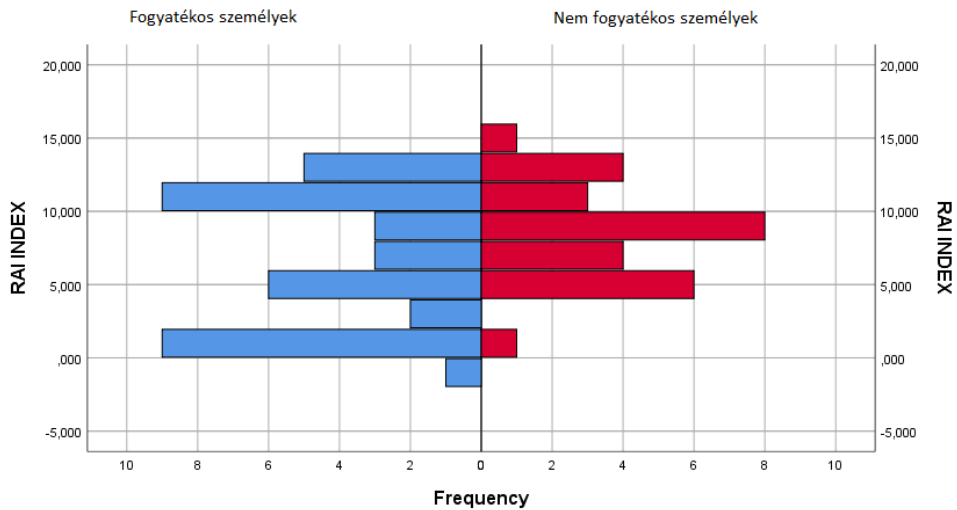
21. ábra NEET fiatalok összehasonlítása motivációik mentén

NEET fiatalok - magyar minta, RAI index megoszlása fogyatékoság szerint

22. ábra RAI index alakulása a válaszadó állapota szerint a magyar mintában

NEET fiatalok - olasz minta, RAI index alakulása fogyatékos és nem fogyatékos személyek esetében

23. ábra RAI index alakulása a válaszadó állapota szerint az olasz mintában

5. táblázat Korreláció a RAI index és az iskolai végzettségek között a NEET fogyatékos fiatalok esetében – magyar minta

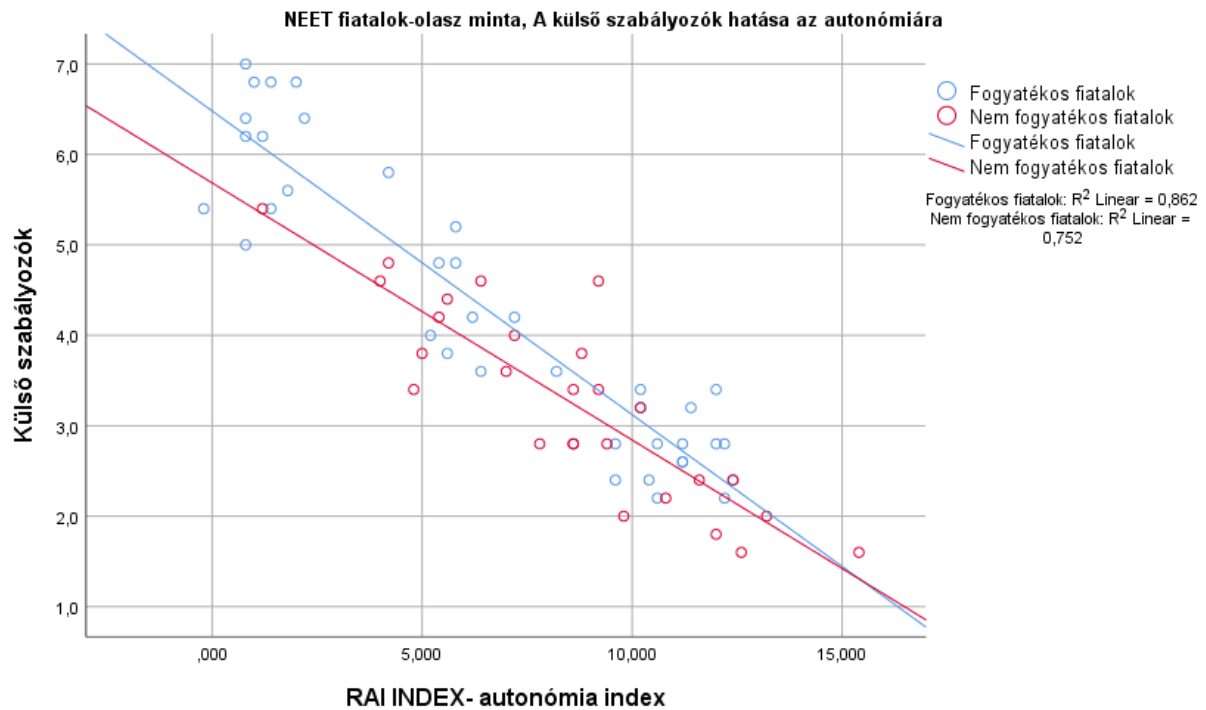
			RAI INDEX	Válaszadó legmagasabb iskolai végzettsége	Válaszadó anyjának legmagasabb iskolai végzettsége	Válaszadó apjának legmagasabb iskolai végzettsége
Spearman's rho	RAI INDEX	Correlation Coefficient	1,000	,723**	,447	,366
		Sig. (2-tailed)	.	,008	,146	,241
		N	12	12	12	12
	Válaszadó legmagasabb iskolai végzettsége	Correlation Coefficient	,723**	1,000	,527**	,360
		Sig. (2-tailed)	,008	.	,006	,065
		N	12	27	26	27
	Válaszadó anyjának legmagasabb iskolai végzettsége	Correlation Coefficient	,447	,527**	1,000	,885**
		Sig. (2-tailed)	,146	,006	.	,000
		N	12	26	26	26
	Válaszadó apjának legmagasabb iskolai végzettsége	Correlation Coefficient	,366	,360	,885**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,241	,065	,000	.
		N	12	27	26	27

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

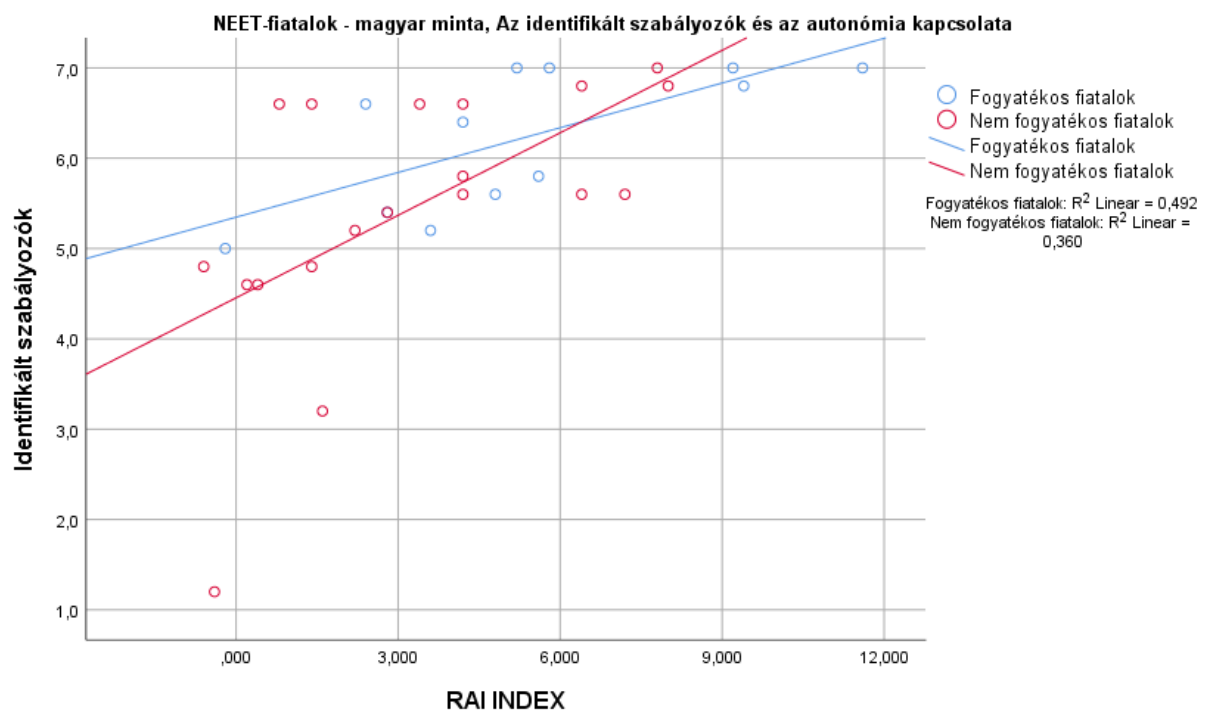
6. táblázat Korreláció a RAI index és az iskolai végzettségek között a nem fogyatékos NEET fiatalok esetében – magyar minta

			RAI INDEX	Válaszadó legmagasabb iskolai végzettsége	Válaszadó anyjának legmagasabb iskolai végzettsége	Válaszadó apjának legmagasabb iskolai végzettsége
Spearman's rho	RAI INDEX	Correlation Coefficient	1,000	,627**	,652**	,221
		Sig. (2-tailed)	.	,004	,003	,363
		N	19	19	18	19
	Válaszadó legmagasabb iskolai végzettsége	Correlation Coefficient	,627**	1,000	,556*	,324
		Sig. (2-tailed)	,004	.	,017	,176
		N	19	19	18	19
	Válaszadó anyjának legmagasabb iskolai végzettsége	Correlation Coefficient	,652**	,556*	1,000	,564*
		Sig. (2-tailed)	,003	,017	.	,015
		N	18	18	18	18
	Válaszadó apjának legmagasabb iskolai végzettsége	Correlation Coefficient	,221	,324	,564*	1,000
		Sig. (2-tailed)	,363	,176	,015	.
		N	19	19	18	19

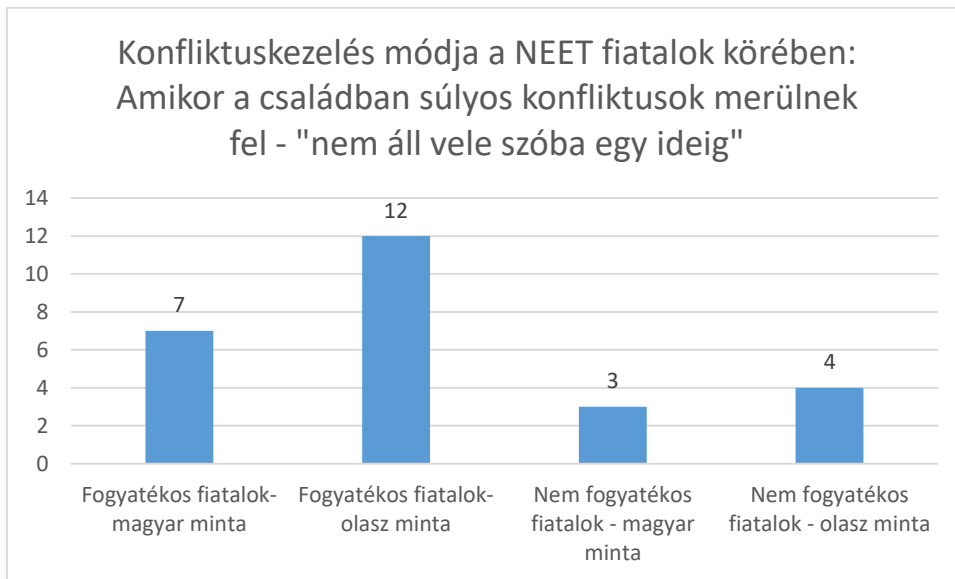
** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).
* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

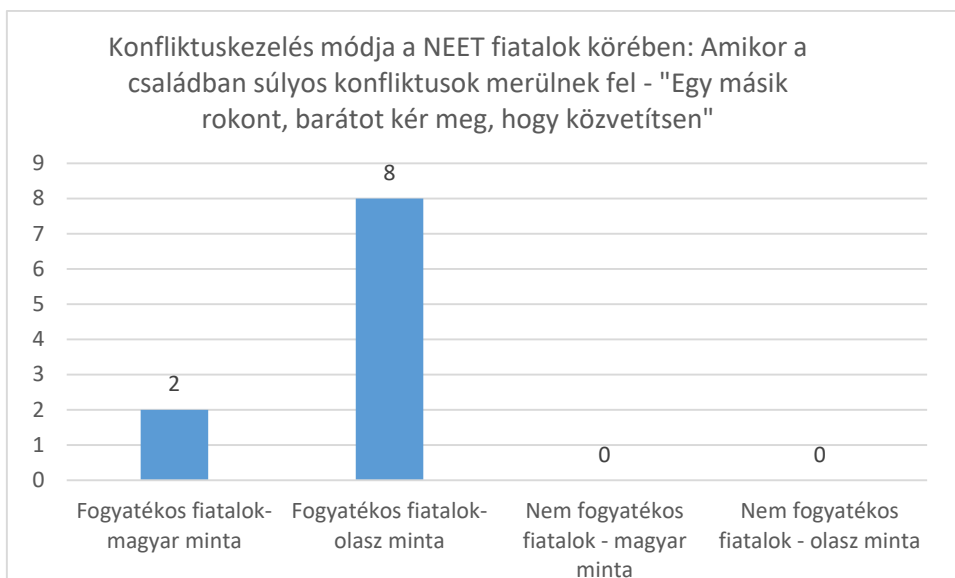
24. ábra Külső szabályozók és RAI index kapcsolata az olasz válaszadók esetében

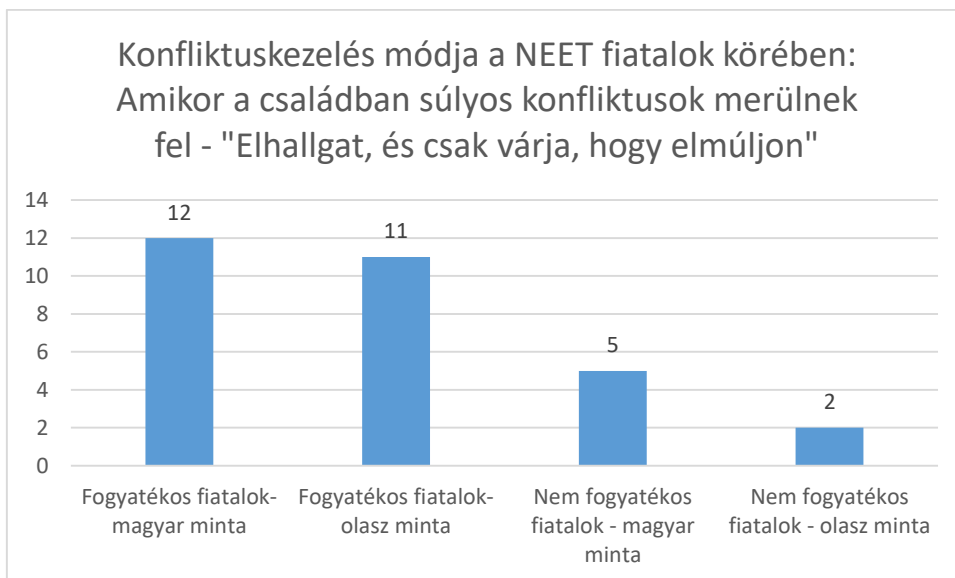
25. ábra Identifikált szabályozók és RAI index kapcsolata a magyar válaszadók esetében

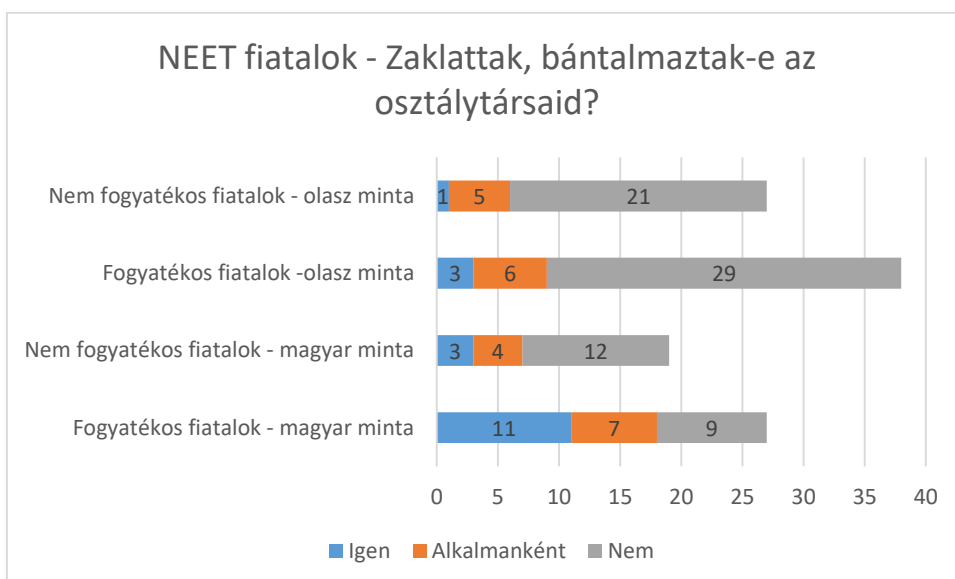
26. ábra Fogyatékos és nem fogyatékos fiatalok közötti különbségek az elkerülő konfliktuskezelési stratégiákban I.

27. ábra Fogyatékos és nem fogyatékos fiatalok közötti különbségek a konfliktuskezelés során való segítségkérésben

28. ábra Fogyatékos és nem fogyatékos fiatalok közötti különbségek az elkerülő konfliktuskezelési stratégiákban II.

29. ábra Iskolai zaklatás jelensége a NEET fiatalok körében

7. táblázat Korreláció az autonómia és versengés között olasz NEET fogyatékos fiatalok

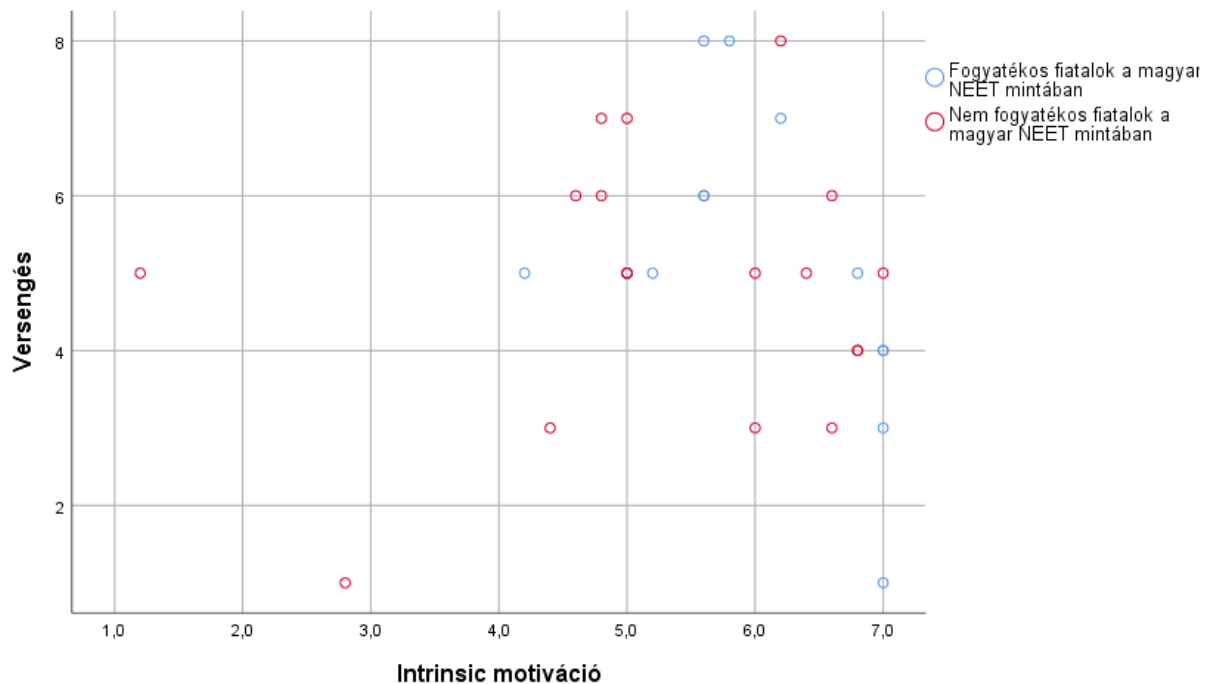
			RAI INDEX	Versengés
Spearman's rho	RAI INDEX	Correlation Coefficient	1,000	-,503**
		Sig. (2-tailed)	.	,001
		N	38	38
	Versengés	Correlation Coefficient	-,503**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,001	.
		N	38	38
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).				
Fogyatékos fiatalok				

8. táblázat Korreláció a versengés és az autonómia index között magyar NEET fogyatékos fiatalok

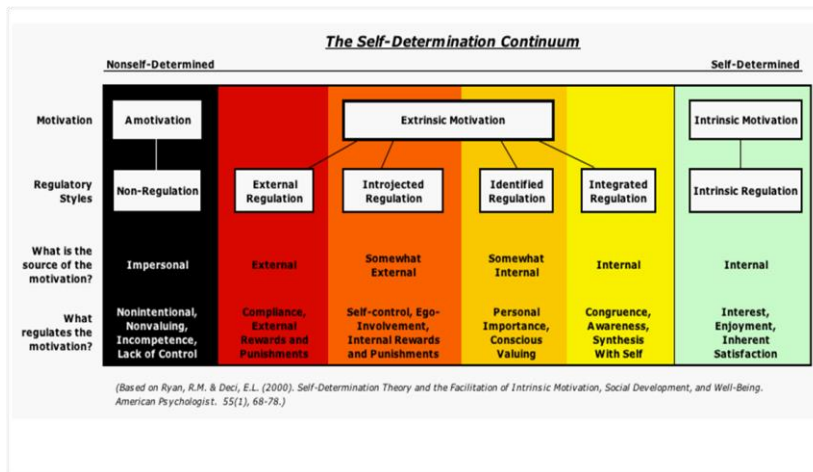
			RAI INDEX	Versengés
Spearman's rho	RAI INDEX	Correlation Coefficient	1,000	-,532*
		Sig. (2-tailed)	.	,041
		N	15	15
	Versengés	Correlation Coefficient	-,532*	1,000
		Sig. (2-tailed)	,041	.
		N	15	49
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).				
Fogyatékos fiatalok				

9. táblázat Korreláció a versengés és a belső motiváció között az olasz NEET mintában a fogyatékos fiatalok körében.

			Intrinsic motiváció	Versengés
Spearman's rho	Intrinsic Motivation	Correlation Coefficient	1,000	-,457**
		Sig. (2-tailed)	.	,004
		N	38	38
	Versengés	Correlation Coefficient	-,457**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,004	.
		N	38	38
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).				
a. NEET people with disability - Italian sample				

30. ábra NEET fiatalok belső motivációi és versengés közötti kapcsolat a magyar mintában

31. ábra, Motivációk az Önmeghatározás elmélet alapján, Forrás: <https://positivepsychology.com/self-determination-theory/>

1.7 Bibliográfia

Biggeri, M., Di Masi, D., & Bellacicco, R. (2020). Disability and higher education: assessing students' capabilities in two Italian universities using structured focus group discussions. *Studies in Higher Education, 45*(4), 909–924.

Forrás: <https://doi.org/10.1080/03075079.2019.1654448>

C. E. Ackerman (2022). Self-Determination Theory of Motivation: Why Intrinsic Motivation Matters.

Forrás: <https://positivepsychology.com/self-determination-theory/>

Elek, T. (2011). Döntéshozók és fiatalok. *Új ifjúsági szemle, IX.*(4), 71–80.

Forrás: http://www.ifjusagugy.hu/uszi_kotetek/UISZ-33.pdf

European Commission - Employment , Social Affairs & Inclusion : Italy In what situation can I claim ? What conditions do I need to meet ? What am I entitled to and how can I claim ? (2019).

Forrás: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1116&langId=en&intPageId=4625>

European Social Network. (2018). Work is needed to tackle disability discrimination in Portugal.

Forrás: <https://www.esn-eu.org/news/work-needed-tackle-disability-discrimination-portugal>

Joint report on social inclusion Social security & social integration 2004. (2004). Luxemburg: European Commission.

Forrás: <http://aei.pitt.edu/42843/>

KSH.hu. (2011). Fogyatékosokkal élők, Népszámlálás.

Forrás: https://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_fogyatekosag

Leonardi, M., & Pica, G. (2015). Youth unemployment in Italy. In J. J. Dolado (Szerk.), *No Country for Young People? Youth Labour Market Problems in Europe* (o. 89–104). London: CEPR Press Centre for Economic Policy Research.

Petri, G., & Verdes, T. (2009). „...halál vagy távollét majd helyrehozza...” AZ IFJÚSÁGPOLITIKA ÉS A SÚLYOSAN, HALMOZOTTAN FOGYATÉKOS FIATALOK. *Új ifjúsági szemle*, 115–126.

Forrás:

https://www.researchgate.net/publication/338922294_halal_vagy_tavollet_majd_helyrehozza_Az_ifjusagpolitika_es_a_sulyosan_halmazottan_fogyatekos_fiatatok

Saloviita, T., & Consegna, S. (2019). Teacher attitudes in Italy after 40 years of inclusion. *British Journal of Special Education, 46*(4), 465–479.

Forrás: <https://doi.org/10.1111/1467-8578.12286>

The Local Italy. (2021). ‘Left behind’: Why are so many women unemployed in Italy – and what’s being done about it?

Forrás: <https://www.thelocal.it/20210308/why-does-italy-have-such-a-high-female->

unemployment-rate/

Kérdőívek:

Center for Self-Determination Theory. (n.d.). **Friendship Self-Regulation Questionnaire (SRQ-F)**.

Forrás: <https://selfdeterminationtheory.org/self-regulation-questionnaires/>

Dershem, L., Saganelidze, L., Dagargulia, T., & Roels, S. (2011). **The Youth Conflict & Tolerance Survey Tool (YCTS tool) Guidebook.**

Mageau, G. A., Ranger, F., Joussemet, M., Koestner, R., Moreau, E., & Forest, J. (2015). **Validation of the Perceived Parental Autonomy Support Scale (P-PASS).** *Canadian Journal of Behavioural Science*, 47(3), 251–262.

Forrás: <https://doi.org/10.1037/a0039325>

Péter-Szarka, S., Gyarmathy, E., Klein, B., Kovács, K., Kövi, Z., Molnár, G., Páskuné Kiss, J., & Pásztor, A. (2017). **A tehetségazonosítás folyamata, mérőeszközei és eredményei a Magyar Templeton Programban.**